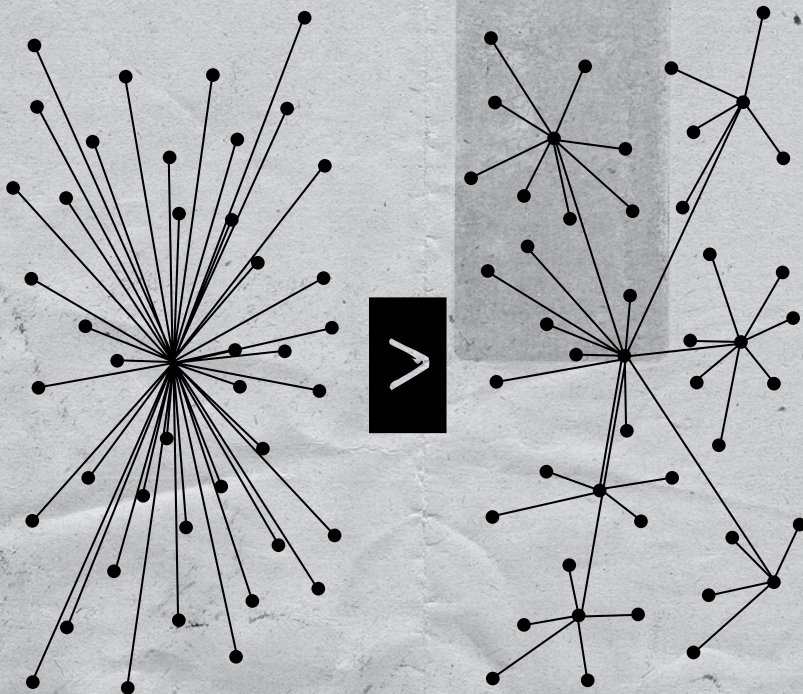

PËRPARIM **ose** NGECJE?

Raporti i përcjelljes së decentralizimit
në fushat e financimit lokal, arsimit
dhe urbanizmit për vitin 2010

PËRPARIM **ose** NGECJE?

**Raporti i përcjelljes së decentralizimit
në fushat e financimit lokal, arsimit
dhe urbanizmit për vitin 2010**

Shkup, qershor 2011

Boton:

Fondacioni Shoqëri e hapur – Maqedoni

Për botuesin:

Vlladimir Millçin, Drejtor ekzekutiv

Përgatiti:

Georgi Hristov, Jane Vrteski, Natasha Ilijeva – Acevska
-Qendra për zhvillimin e demokracisë lokale

Redaktorë:

Fani Karanfillova - Panovska
Kire Milovski
Ana Medarska - Llazova

Përktihimi:

Abakus

Formësimi artistik - grafik:

Koma

Shtyp:

Propoint

Tirazhi:

100

Tirazh pa pagesë/jo komercial

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје
352.073.52(497.7)"2010"

PROGRESS or standstil? : report on monitoring the
decentralization process in the fields of local Financiare, Arsimore
and Urbanizëm for 2010. - Skopje : Fondation Open Society -
Macedonia, 2011. - 79 стр. : табели ; 21 см

Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-218-112-7

a) Локална самоуправа - Финансирање - Македонија - 2010
COBISS.MK-ID 89093386

Raporti është përgatitur në kuadër të projektit "Decentralizim transparent dhe efikas" të cilin zbaton Fondacioni Shoqëri e Hapur – Maqedoni (FISHHM) në bashkëpunim me Qendrën për Zhvillim të Demokracisë Lokale (QZHDL)

PËRMBAJTJA

PËRMBLEDHJE E SHKURTËR	5
KONTATIME KYÇE	9
1. Analizë e rezultateve nga decentralizimi fiskal për vitin 2010	17
1.1. Indeksi i decentralizimit fiskal (IDF)	17
1.2. Nën-indeksi i implementimit të politikave	19
1.3. Nën-indeksi i bilancit financiar të NJVL-ve	24
1.4. Nën-indeksi i gjendjes së përgjithshme ekonomike në komunë	28
1.5. Nën-indeksi i transparencës dhe llogaridhënies	30
2. Analizë e rezultateve të decentralizimit në arsim për vitin 2010	34
2.1. Performanca të decentralizimit në fushën e arsimit (IPDA)	34
2.2. Nën-indeksi i zbatimit të politikave për arsim nga ana e komunave	36
2.3. Nën-indeksi i menaxhimit financiar të sistemit lokal arsimor	39
2.4. Nën-indeksi i shërbimeve komunale në arsim	45
2.5. Nën-indeksi i transparencës dhe llogaridhënies në arsim	48
3. Analizë të rezultateve të decentralizimit në urbanizmin dhe planifikimin urbanistik për vitin 2010	50
3.1. Indeksi i performancave të decentralizimit në urbanizëm dhe planifikim urbanistik (IPDU)	50
3.2. Nën-indeksi për implementimin e politikave për decentralizim në urbanizmin	52
3.3. Nën-indeksi i gjendjes financiare të komunës në urbanizmin	55
3.4. Nën-indeksi i performancave të shërbimeve komunale në urbanizmin	58
3.5. Nën-indeksi i transparencës dhe llogaridhënies në pjesën e urbanizmit	62
Aneks 1: Kriteret për vlerësimin e treguesve fiskalë	64
Aneks 2: Kriteret për vlerësimin e treguesve të arsimit	66
Aneks 3: Kriteret për vlerësimin e treguesve të urbanizmit	69
Aneks 4: Notat përmbledhëse të partner komunave të ndara në fusha	71

Përmbledhje e shkurtër

Ky raport është hartuar në kuadër të projektit “Decentralizim Transparent dhe Efikas” e cila ka për qëllim një proces të hapur, efikas dhe transparent të zbatimit të decentralizimit nëpërmjet vëzhgimit, lajmërimit dhe informimit publik për përcjelljen dhe ekzekutimin e ingjerecave të komunave në fushat: financa, arsim, urbanizëm dhe planifikim urbanistik, zhvillim lokal dhe rajonal dhe veprimtari komunale. Në kuadër të projektit, gjithashtu do të bëhet edhe hulumtim në teren për matjen e kënaqësisë së qytetareve për shërbimet e ofruara nga pushtetet lokale dhe do të bëhet një analizë krahasuese të trendit të kënaqësisë së qytetarëve nga shërbimet në nivel lokal për vitet 2010 dhe 2011. Prej të gjitha fushave, theks të posaçëm do të vendoset në transparencën dhe llogaridhënien e komunës gjatë dhënies së shërbimeve. Projektin e zbaton Fondacioni Shoqëri e Hapur – Maqedoni (FSHHM) në bashkëpunim me Qendrën për Zhvillim të Demokracisë Lokale (QZHDL) në 12 partner komuna¹, në periudhën gjatë 2010 deri 2011.

Në këtë raport janë përmbledhur rezultatet nga vëzhgimi i zbatuar mbi decentralizimin gjatë vitit 2010 për arritjet e gjithë dymbëdhjetë partner komunave në fushat: arsim, urbanizëm dhe planifikim urbanistik dhe decentralizim fiskal. Gjithashtu, në raportin jepet edhe një analizë krahasuese të këtyre rezultateve dhe rezultatet e monitorimit të zbatuar gjatë vitit 2010 dhe përfshin periudhën kohore prej 2008-2009 me gjitha tre fushat. Në fakt, me incizimet e zhvilluara për tre viteve të fundit (2008, 2009 dhe 2010) është hartuar një bazë e mjaftueshme me të dhëna për të përcaktuar trendët për zbatimin e decentralizimit. Përveç konkluzioneve nga vëzhgimi, në raport janë përfshirë edhe rekomandimet e fituara gjatë punës së përbashkët me nëpunësit shtetëror të partner komunave gjatë vizitave të komunave edhe atë gjatë punëtorisë treditësh të mbajtur në kuadër të projektit (Ohër, 27-29 prill 2011). Të njëjtat janë dhënë në kuadër të analizës së secilit nën-indeks në fushat përkatëse. Me qasjen e tillë, duke u bazuar në zbulimet e hulumtimit dhe analizimin e tyre, direkt me nëpunësit relevant shtetëror, ishin siguruar propozime dhe sugjerime konstruktive për zbatimin më të mirë të procesit të decentralizimit

¹ Bogovinë, Veles, Gostivar, Dibër, Ilinden, Karposh, Kumanovë, Negotinë, Ohër, Staro Nagoriçanë, Strumicë dhe Tetovë

në Republikën e Maqedonisë dhe përmirësim të punës së pushteteve lokale dhe qendrore në të ardhmen.

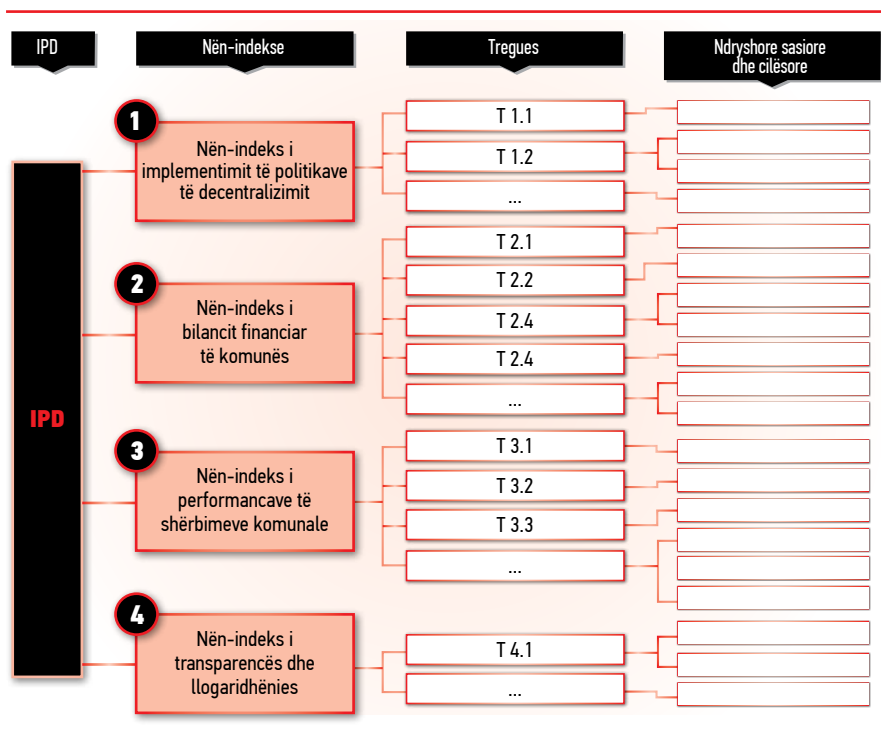
Të gjitha faktet dhe analizat e prezantuara në këtë raport kanë të bëjnë me vlera/notat mesatare të cilat kanë arritur partner komunitat në secilën prej fushave të analizuar, ndërsa në Aneksin 4 janë dhënë vetëm notat e përmbledhura sipas fushave për secilën komunë ndërsa arrijtjet individuale të secilës komunë në veçanti, me analizë të detajuar të secilit prej treguesve janë në dispozicion vetëm në partner komunën përkatëse.

Për të siguruar krahasim të rezultateve, hulumtimi për vitin 2010 ka mbajtur qasjen e njëjtë metodologjike dhe metodologjinë specifike të përdorur në hulumtimin paraprak për vitet 2008 dhe 2009:

- janë përfshirë tre fusha të decentralizimit: decentralizimi fiskal, arsimi, urbanizimi dhe planifikimi urbanistik;
- janë matur më tepër se 50 tregues të cilat paraqesin një lidhje të treguesve kritik të performancës në nivelin lokal dhe një pjesë e tyre inkorporojnë edhe ndikimet nga pushteti i nivelit qendror;
- ishte zbatuar qasje holistike e cila merr parasysh: 1) politika kombëtare me të cilat decentralizohen dhe realizohen ingjerenat në nivelin lokal; 2) pavarësia financiare dhe kapaciteti i komunës për implementim të detyrave; 3) performancat e komunave gjatë dhënies së shërbimeve nga fusha përkatëse, dhe 4) shkalla e transparencës dhe llogaridhënies së komunës gjatë implementimit të fushës përkatës.

Qasja e tillë metodologjike parashikon kalkulim të **Indeksit të Performancave të Decentralizimit (IPD)** në Republikën e Maqedonisë, e cila fitohet me anë të indekseve të posaçme për performancën e komunës në arsim (IPDA) dhe urbanizimit (IPDU) dhe indeksi i decentralizimit fiskal (IDF). Për caktimin e këtyre indekseve në secilën fushë përdoret metodologji e dizajnuar paraprakisht², sipas të cilës indekset përkatëse fitohen nga katër nën-indeks, të cilat më tutje kullohen me anë të treguesve të shumtë për secilin nën-indeks në veçanti. Shkurtimisht, caktimin e këtyre indekseve e shoqëron procesi i prezantuar në figurën më poshtë ndërsa duhet të merret parasysh fakti që gjithë indekset, nën-indekset dhe treguesit janë të vlerësuar sërish sipas peshës, d.m.th. të gjithë ata marrin pjesë me peshë të njëjtë (rëndësi) gjatë caktimit të indeksit të plotë të decentralizimit.

2 Për informata më të hollësishme dhe qasjen metodologjike dhe metodologjinë e shfrytëzuar gjatë hulumtimit mund të konsultoni “Raporti për Vëzhgimin e Procesit të Decentralizimit: Performanca të komunave në RM 2008-2009”, FIOOM (2010) në gjuhën maqedonishte, shqipe dhe anglishte në ueb faqen <http://www.soros.org/default.asp?lang=mk&menuid=430>

Sërish dëshirojmë të theksojmë që parimi kryesor gjatë këtij monitorimi është objektiviteti. Për të arritur nivelin maksimal të objektivitetit gjatë hulumtimit, ishin ndërmarrë hapat në vijim:

- Grumbullimi dhe sigurimi i të dhënave primare është bërë me anë të anketës të zbatuar në 12 partner komunat, me plotësimin e pyetësorëve nga nëpunësit përgjegjës shtetëror të gjitha fushave të hulumtuara;
- Vlerësimi i vlerës së treguesve bëhet me krahasimin e gjendjes së konstatuar dhe kriterëve të përcaktuar sipas standardeve ligjore ose vlerave mesatare³;
- Indeksset dhe nën-indeksset për secilën komunë dhe fishë kalkulohen me anë të formulave ekzakte matematike të cilat rezultojnë me notimin sasior për nivelin e performancave të komunave në fushat përkatëse;
- Përveç kësaj, ishte organizuar edhe një punëtori treditëshe në të cilën kanë marrë pjesë nëpunësit përgjegjës komunal/ekspertë për financa, arsim dhe urbanizëm gjatë së cilës ishin analizuar bashkërisht metodologjia, kriteret, zbulimet dhe rekomandimet nga monitorimi;

3 Kriteret që janë përdorur për notimin e secilit prej treguesve në kuadër të nën-indeksëve për fushat financa, arsim dhe urbanizëm janë dhënë në Aneksset 1, 2 dhe 3 në këtë raport

- Një pjesë e madhe e të dhënave që kërkoheshin me anë të pyetësorëve, posaçërisht pjesa e financave lokale, ishin zbatuar me të dhënat zyrtare të publikuar me bilancin përfundimtar dhe raportet tjera vjetore të komunave;
- Ishin përdorur edhe burime plotësuese të të dhënave: rregullore ligjore, lajmëtar zyrtar të komunave, tregues statistikor dhe analiza etj.

Sipas rregullores ekzistuese ligjore të gjitha komunat në Republikën e Maqedonisë janë njëlloj, d.m.th të gjithë janë njësoj përgjegjës për plotësimin e obligimeve të transferuara si ingjerenca, pa dallim nga madhësia e tyre, kapaciteti (administrativ, financiar, teknik etj) dhe parakushtet ekzistuese për plotësimin e ingjerencave të transferuara. Për këtë, raporti në një pjesë fokusohet në analizën e zbatimit të decentralizimit nga ana e komunave urbane, rurale dhe komunat e Qytetit të Shkupit.⁴

Pas prezantimit të konstatimeve kyçe (kryesore) nga hulumtimi, në tre kapitujt vijues janë dhënë rezultatet e hollësishme dhe analiza të rezultateve sipas fushave në nivel të nën-indeksit dhe treguesve në tre fushat e përfshira me hulumtimin. Rekomandohet që para leximit të raportit, të interesuarit të marrin parasysh “Raporti mbi Ndjekjen e Procesit të Decentralizimit: Performansa të komunave në RM 2008-2009”, FIShH (2010)⁵.

4 Prej dymbëdhjetë partner komuna, 3 janë rurale, 8 janë urbane ndërsa një është e Qytetit të Shkupit.

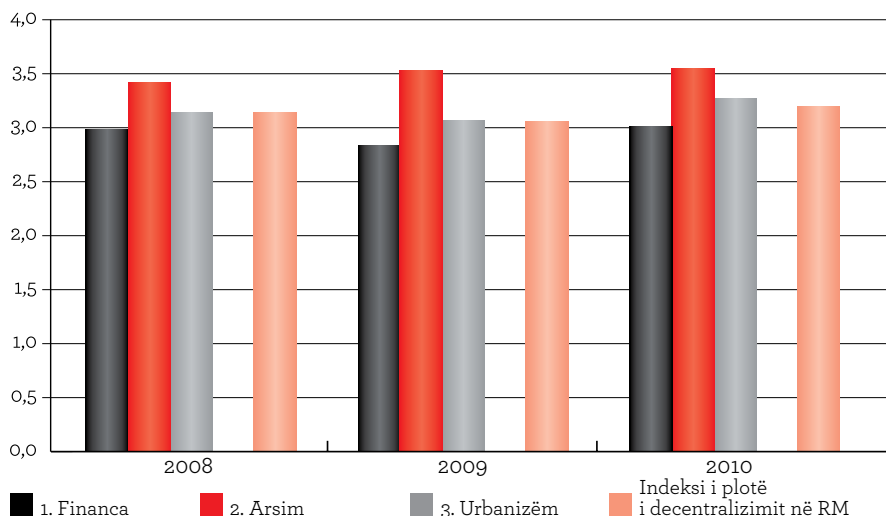
5 I gatshëm në gjuhën maqedonishte dhe shqipe <http://www.soros.org.mk/default.asp?lang=mak&menuid=430>, si dhe në gjuhën angleze në http://soros.org.mk/dokumenti/sleden-je_decentralizacija_eng_web.pdf

Konstatimet kyçe

Sipas rezultateve të fituara, konkluzioni i përgjithshëm është që decentralizimi në Republikën e Maqedonisë gjatë vitit 2010 ka shënuar një përparim të butë në krahasim me vitin 2009 kur ishte regjistruar një rënie e vogël në krahasim me vitin 2008. Domethënë, ndonëse Indeksi i decentralizimit në dymbëdhjetë komunat e analizuara në vitin 2010, mesatarisht është rritur në krahasim me vitin 2009 prej 3.04 në 3.19 (në shkallë deri më 5), siç e shprehur në tabelën më poshtë:

12 komuna				
Indeks i performancave	Faktori i peshës	2008	2009	2010
1. Financiare	50%	2,96	2,81	2,99
2. Arsimore	25%	3,39	3,49	3,52
3. Urbanizëm	25%	3,12	3,05	3,24
Indeksi i përgjithshëm i decentralizimit në RM		3,11	3,04	3,19

Indeksi i decentralizimit në RM 2008-2010

Indeksi i performancave	2008			2009			2010					
	Urbane	Rurale	K. në SK	RM	Urbane	Rurale	K. në SK	RM	Urbane	Rurale	K. në SK	RM
1. Financiare	2,96	2,75	4,26	2,96	2,82	2,65	3,91	2,81	2,95	2,78	4,26	2,99
2. Arsimore	3,52	3,00	3,48	3,39	3,56	3,25	3,65	3,49	3,56	3,53	3,18	3,52
3. Urbanizëm	3,16	2,95	3,23	3,12	3,07	2,82	3,51	3,05	3,19	3,12	3,97	3,24
Indeksi i përgjithshëm	3,15	2,86	3,81	3,11	3,07	2,85	3,75	3,04	3,16	3,05	3,92	3,19

Në gjitha tre fushat e analizuar: financa, arsim dhe urbanizëm, është shënuar një rrite e dobët e performancave në vitin 2010 në krahasim me vitet 2009 dhe 2008. Rezultatet tregojnë që në aspektin financiar viti 2010 ka qenë më i volitshëm për komunat sesa viti 2009 por sërish përmirësimi në krahasim me vitin 2008 është shumë i vogël. Gjithashtu, mesatarisht një përmirësim të imtë shënon edhe në arsim, ndërsa në urbanizëm dhe planifikim hapësinor është shënuar përparim më i madh në gjitha tre fushat e vëzhguara.

Konkluzioni i përgjithshëm është që në periudhën 2008-2009 **decentralizimi në RM ka përparuar me shpejtësi të dobët**. Mirëpo, përparimi i realizuar në vitin 2010 si dhe pikat e zbuluara për përmirësim potencial në këtë raport, japin një bazë të qëndrueshme për të ardhmen që të krijohen dhe drejtohen politikat e decentralizimit në mënyrë të drejtë, në funksion të inkurajimit të implementimit të përsheptuar.

Analiza e rezultateve në procesin e decentralizimit në tre fushat e analizuar sipas llojit të komunave (urbane, rurale dhe komuna të qytetit të Shkupit) janë prezantuar në tabelën më poshtë:

Siç mund të vëreni nga tabela, gjatë gjitha vitet e analizuar, **komunat në qytetin e Shkupit kanë treguar performanca më të mira të decentralizimit, ndërsa arritje më të dobët kanë pasur komunat rurale**.

Në lidhje me decentralizimin fiskal, në gjitha llojet e komunave shihet qartë se nuk ka përparim të dukshëm dhe mund lirisht të konstatohet që situata në vitin 2010 është e ngjashme me atë të vitit 2008.

Në lidhje me arsimin, për të përmendur është fakti që prej vitit 2008 deri 2010, komunat rurale kanë arritur përparim më të madh në fushën e arsimit (prej 3.00 në 3.53) ndërsa komunat urbane kanë bërë një përparim të vogël (prej 3.52

në 3.56) ndërsa lëvizje mbrapa është vërejtur në komunat e Shkupit. Kjo tregon që decentralizimi në arsim i jep efektet e duhura në kuptim të sigurimit të shërbimeve të përmirësuara dhe barazuara në arsimin fillor dhe të mesëm në komunat rurale por komunat e qytetit të Shkupit ballafaqohen me probleme serioze në arsimin.⁶

Në pjesën e urbanizmi, për dallim nga arsimi, përparim më të dukshëm kanë arritur komunat e Shkupit, pastaj komunat rurale dhe përmirësim më të vogël është hasur në komunat urbane.

Këtu duhet të theksohet fakti që mesatarja e komunave rurale në gjitha fushat është rritur falë një komune rurale (Ilinden) e cila me gjitha parametrat ka përparime më të mira në krahasim me komunat tjera rurale, ndërsa në pjesën financiare, arritje më të mëdha ka pasur madje dhe nga komunat urbane. Andaj, mund të përfundohet që rezultatet mesatare të komunave rurale janë dukshëm më të dobët sesa mesatarja e komunave urbane dhe komunat e Shkupit.

Më poshtë janë dhënë disa konkluzione konkrete në bazë të rezultateve nga hulumtimi i vitit 2010. Ndonëse në përgjithësi shënohen performanca më të mira të decentralizimit në vitin 2010 në krahasim me vitin 2009, sërish konkluzionet në gjitha fushat kryesisht janë të ngjashme me ata të viteve paraprake dhe sugjerojnë që duhet shumë më tepër përpjekje për të siguruar implementim më të mirë dhe më të shpejtë të decentralizimit në Republikën e Maqedonisë.

Financat

- Në vitin 2010, komunat e analizuar ose pushteti lokal, mesatarisht ka harxhuar rreth 6.5 herë më pak të holla për banor në krahasim me shtetin ose pushtetin qendror.
- Komunat kanë mundur pavarësisht të vendosin për harxhimin e rreth 40% të mjeteve të përgjithshme nga buxheti komunal ndërsa për 60% tjerat, komunat kanë qenë vetëm një lloj “orientuesit” ose vetëm kanë ridrejtuar mjetet financiare në institucionet përkatëse.
- Në lidhje me shumën e kompensimeve të ndryshme lokale, taksa dhe tarifa, komunat kanë pasur mundësi të vendosin mbi vetëm 25% të të hyrave të përgjithshme në buxhetet e tyre.
- Gjatë tre viteve të fundit (2008-2010) vazhdimisht zvogëlohet shuma e fituar nga transferimet për komunat të cilat munden vetë të vendosin si do të harxhohen ato, ose mjete të fituara nga transferimet bëhen *de facto* një lloj “të dedikuara”, ndonëse *de jure* një pjesë e tyre janë bllok dotacione. Rezultatet tregojnë se tek të hyrat e buxheteve të komunave në gjitha vitet e analizuar rol më të rëndësishëm kanë pasur transferimet dhe me atë komunat bëhen financiarisht të varur nga pushteti qendror!

6 Duhet pasur parasysh që komunat në Shkup kanë ingjerenca vetëm në arsimin fillor.

- Rreth 85% të buxhetit të përgjithshëm nga komunat e analizuara, mesatarisht,harxhohen për shpenzime aktuale dhe shpenzime për roga dhe kontribute. Kjo përqindje me ndryshime të vogla është identike gjatë gjithë periudhës së analizuar 2008 - 2010.
- Gjatë vitit 2010, në përgjithësi është rritur investimi në mjete vetjake plotësuese për financim të programeve komunale. Mirëpo, kjo rritje ka të bëjë me faktin që vetëm tre (Karposhi, Strumica dhe Ilinden) prej 11 komunave të analizuar⁷ kanë investuar shumë mjete plotësuese vetjake për financim të programeve. Komunat tjera kanë investuar më pak mjete vetjake për financim të programeve komunale dhe në masë të madhe mbeten financiarisht të varur nga pushteti qendror.
- Komunat gjatë vitit 2010 janë sjellë si “ekonom” dhe në përgjithësi shpenzimet kanë qenë mirë të planifikuar dhe të mbuluara tërësisht nga të hyrat e realizuar. Më tepër, duke marrë parasysh bilancin pozitiv mund të tregohet që komunat në vitin 2010 më mirë kanë planifikuar të hyrat dhe shpenzimet për dallim nga vitet 2008 dhe 2009.
- Komunat e analizuar, mesatarisht kanë financuar 4 herë më pak mjete për banorë në investime kapitale në krahasim me shtetin gjatë vitit 2010. Ekziston pabarazi e madhe mes investimeve kapitale në vetë komunat që lëviz prej 5,385 MKD/banorë në Strumicë (63% të shumës së shpenzimeve kapitale nga buxheti i RM-së për kokë qytetari), deri më 873 MKD/banor në Bogovinë (10% në krahasim me buxhetin e RM-së).
- Shpenzimet zhvillimore në vitin 2010 (26%) janë rritur në krahasim me vitin 2009 (21%) por ende nuk kanë arritur nivelin e vitit 2008 (28%). Mbetet konkluzioni që komunat kanë shumë pak mjete financiare për realizimin e nevojave zhvillimore të komunës ndërsa pjesa më e madhe e buxhetit harxhohet në plotësimin e nevojave aktuale operuese-administrative.
- Në vitin 2010 pjesëmarrja e të hyrave nga transferimet në buxhetin e plotë të komunave, mesatarisht, është ulur në krahasim me vitet 2008 dhe 2009 por duhet të merret parasysh që vetëm 3 (prej 11 komunave) arrijnë të sigurojnë mjete të mjaftueshme vetjake në buxhetet ndërsa pjesa më e madhe e komunave ende janë dukshëm të varur financiarisht nga pushteti qendror.
- Në vitin 2010, për dallim nga dy vitet paraprake, komunat jo vetëm në shumë absolute por edhe në shumë reale (e cila përfshin edhe inflacionin për vitin aktual) shënojnë rritje të të hyrave për banorë.
- Decentralizimi ende nuk ka sjellë rezultatet e barazimit (rrafshimit) mes komunave. Papunësia më e madhe dhe të hyrat më të ulëta për amvisëri, mesatarisht, janë nëpër komunat rurale, pastaj në urbane ndërsa papunësia

7 Komuna e Ohrit nuk ishte përfshirë në analizën e Indeksit të Decentralizimit Fiskal sepse ende gjendet në fazën e parë të decentralizimit fiskal.

më e vogël dhe të hyra më të mëdha për amvisëri ka në komunat e qytetit të Shkupit.

- Të gjitha komunat sigurojnë forma dhe mënyra për informimin e qytetarëve për të dhëna lidhur me buxhetin dhe bilancin përfundimtar të komunës. Megjithatë, për dallim nga viti 2009, kur gjashtë komuna siguronin më tepër se dy forma të ndryshme të informimit (medie lokale, tribuna publike, ueb faqe, etj), ky numër në vitin 2010 është ulur në tre komuna ndërsa tetë tjera sigurojnë në dy ose më pak forma të ndryshme të informimit.
- Në 7 prej 11 komunave të analizuara, ekzistojnë procedura zyrtare (të miratuara me vendim të Këshillit ose me vendim të kryetarit të komunës) për mënyrën me të cilën qytetarët njoftohen për planifikimin dhe realizimin e buxhetit komunal. Në vitin 2009, numri i komunave që kanë miratuar procedura zyrtare ishte 4.
- Për dallim nga viti 2009, kur 10 prej 11 komunave kanë siguruar më tepër se dy forma për pjesëmarrje të qytetarëve në krijimin e buxhetit komunal, në vitin 2010 vetëm 5 komuna kanë paraqitur se janë siguruar dy ose më tepër forma për pjesëmarrje të qytetarëve. Njësoj, në vitin 2010, dy prej partner komunave kanë deklaruar se nuk kanë revizor të brendshëm për dallim nga viti 2009 kur gjitha komunat kanë pasur revizor të brendshëm, që tregon për uljen e dukshme të llogaridhënies në pjesën e financave lokale.
- Gjithsej 10 komuna kanë qenë lëndë e revizionit nga Enti Shtetëror për Revizion (ESHR) gjatë vitit 2010 ndërsa vetëm 4 prej tyre kanë publikuar Raportet Përfundimtare nga ESHR në ueb faqen e komunës.
- Njësoj sikur edhe në vitet paraprake, komunat marrin më pak kërkesa për gatishmëri të informatave të karakterit publik në pjesën e financave ndërsa pjesa më e madhe e tyre ka qenë e përgjigjur në afatin ligjor. Kjo tregon për faktin se qytetarët janë shumë pak të njoftuar me instrumentet dhe mundësitë për qasje në informata të karakterit publik.

Arsimi

- Në vitin 2010 të gjitha komunat kanë emëruar përfaqësues të tyre në gjitha këshillat drejtues të shkollave (KD) në territorin e tyre. Megjithatë dinamika me të cilën kryetari i komunës dhe administrata njoftohen për përmbajtjen e punës së KD-së dallohen dhe në përgjithësi njoftimet janë periodike ndërsa vetëm në disa komuna ekziston fuqi e rregullt e njoftimit në çdo seancë të KD-së, që ishte edhe standardi i dëshiruar.
- Në vitin 2010, 6 komuna kanë marrë iniciativë për racionalizim të rrjetit shkollor por asnjë nuk ka pasur sukses dhe deri në fund nuk kanë realizuar ndryshimet.
- Komunat i respektojnë ligjet ndërsa komunikimi me Inspektoratin Shtetëror Arsimor është i rregullt dhe në nivel të volitshëm.

- Mbi 75% të komunave të analizuara i plotësojnë kërkesat ligjore për udhëheqjen e regjistrave ndërsa më tepër se 50% vetëm më udhëheqin edhe regjistra plotësues të të dhënave, që tregon se komunat janë të interesuar për zbatim më të suksesshëm të ingjierencave të decentralizimit në arsim.
- Pronësia mbi objektet shkollore është ndërmarrë në 40-60% të objekteve. Sërish, si arsye për këtë gjende theksohen marrëdhëniet pronësore-juridike dhe të pronësisë së objekteve si dhe në evidencën e paqartë të kadastrës.
- Komunat harxhojnë më tepër mjete për arsimin nga ajo që fitojnë nga dotacionet e pushtetit qendror dhe ekziston trend i rritjes së mjeteve personale të shpenzuara për arsimin, që praktikisht do të thotë se nevojat e shkollave po rriten ndërsa mjetet për nevojat e rritura i plotësojnë vetë komunat. Mirëpo, komunat shumë pak angazhojnë kuadër plotësues mësimesor, financiar nga mjetet vetjake të komunave.
- Shpenzimet kapitale në arsim janë të vogla në krahasim me shpenzimet e përgjithshme kapitale në komunat. Megjithatë, kjo përqindje realisht mund të jetë më e lartë por për arsye të ndryshme, projektet nga arsimi shpeshherë shfaqen në pjesën e programeve për veprimtari komunale ose efikasitet energjetik.
- Pushteti qendror ende investimet kapitale në arsim i drejton në shkollat dhe i shmang komunat dhe me atë nuk e respekton Ligjin për Financim të Njësive të Vetëqeverisjes Lokale dhe nuk i përcjell dotacionet kapitale në komunat.
- Jo gjithë komunat e respektojnë obligimin ligjor për vendimmarrje të këshillit për masat dhe kriteret mbi shpërndarjen e mjeteve nga bllok-dotacionet mes shkollave në territorin e komunës.
- Komunat me sukses e organizojnë transportin falas të nxënësve dhe ngrohjen për shkollat, pa vonesa të mëdha të shërbimeve dhe pa ndërprirje të mësimit. Megjithatë, për shkak të udhëzimeve që merren nga Byroja për Furnizime Publike, komunat janë të obliguara që furnizimet t'i transferojnë shkollave, që është potencial për humbje në bazë të mungesës së ekonomisë së vëllimit!
- Mesatarisht në komunat ka person të punësuar i cili vetëm një pjesë të kohës e kushton arsimin (shpeshherë inspektor për arsim).
- Gjatë vitit 2010, komunat kanë punuar në përmirësimin e planifikimit strategjik në arsim. Mirëpo, mbetet konstatimi që shumë dobët merren parasysh rezultatet e vetë-vlerësimit të shkollave.
- Komunat shpeshherë përdorin tre mënyra të informimit të qytetarëve për arsimin ndërsa në disa komuna (ndonëse rrallë) organizohen takime mes udhëheqjes komunave dhe përfaqësues të bordeve shkollore.
- Të gjitha komunat sigurojnë forma dhe mënyra për informim të qytetarëve me të dhënat lidhur me arsimin dhe i publikojnë ndërsa 11 prej 12 komunave i publikojnë raportet financiare të shkollave në gazetën zyrtare të komunës.

Megjithatë, raportet e vetë-vlerësimit të shkollave nuk publikohen në ueb faqet nga asnjë prej komunave, e cila është në kundërshtim me rregulloret ligjore.

Urbanizëm

- Komunat kanë nevojë për thjeshtësim të mëtutjeshëm të procedurave për dhënie të pajtimeve për dokumentimin urbanistik dhe decentralizim të mëtutjeshëm të planifikimit urbanistik.
- Komunat e analizuar në vitin 2010 kanë realizuar përqindje më të madhe të pajtimeve të fituara pas kërkesave të dorëzuara në ministritë përkatëse në krahasim me vitet 2008 dhe 2009 në lidhje me bartjen e dokumentacionit urbanistik. Më pak vështirësi në procesin e përpunimit dhe sjelljes së PU-ve komunat kanë me Ministrinë e Kulturës ndërsa më vështirë e kanë me kadastrën.
- Vetëm 25% të komunave të analizuar mendojnë që rregulloret ekzistuese ligjore mbi urbanizmin dhe planifikimin urbanistik kanë mundur tërësisht të implementohen nga komunat ndërsa tjerët mendojnë që kjo ka qenë e pamundshme për 75% të rregulloreve ligjore. Kjo është pasojë e ndryshimit të shpeshtë të ligjeve dhe akteve nënligjore të cilat nuk janë të përmbyllura dhe pajtuara tërësisht. Si rezultat i kësaj krijohen pasiguri ligjore dhe pamundësi për implementimin e përgjysmuar të ingjerecave.
- Në komunat e analizuar ekziston radhitje e pabarazuar në shumën e mjeteve të shpenzuara për investime kapitale.
- Komunat vazhdojnë me vëllimin e zmadhuar që pavarësisht të financojnë hartimin e dokumentacionit urbanistik dhe një pjesë e madhe (rreth 90%) vetë financojnë hartimin e PU-ve.
- Praktika e vendosur për licencimin e firmave për hartimin e PU-ve, hartojnë dokumentet e planifikimit mbi baza që nuk pajtohen me gjendjen faktike, shpie drejt mospërdorimit të planeve të reja urbanistike në afat më të gjatë dhe imponon nevojën për freskimin e tyre të vazhduar, që shpie drejt një mungese kronike të mjeteve për hartimin e dokumentacionit urbanistik.
- Ndonëse kanë qenë parashikuar mjete të vogla për realizimin e vendimeve ekzekutive gjatë vitit 2010, komunat e analizuar kanë realizuar vetëm rreth 20% të mjeteve të parashikuara për rrëzimin e objekteve të paligjshme. Si arsye kryesore përmenden pritjet që do të silltet ligji me të cilin do të rregullohet statusi i objekteve të paligjshme.
- Ndonëse ka rritje të investimit vetjak në hartimin e dokumentacionit urbanistik, komunat ende kanë nevoja të dukshme për rritje të sipërfaqes së përfshirë me PU-të.
- Në vitin 2010 me ligj ishte promovuar dokumentacioni për planifikim lokal urbanistik (DPUL) si mënyrë paralele për ndryshimin dhe plotësimin e planeve

urbanistike jashtë procedurës së rregullt për ndryshimin dhe plotësimin e tyre në mënyrë që është rregulluar me ligj. Gjykata kushtetuese ka ndaluar zbatimin e akteve të veçanta ose veprimeve të sjella, gjegjësisht të ndërmarra në bazë të rregulloreve të kontestuara nga Ligji për Planifikim Hapësinor dhe Urbanistik⁸.

- Komunat e analizuar tregojnë efektivitet të lartë për lëshimin e akteve të ndryshme nga fusha e urbanizmit (gati 100% për lëshimin e Ekstraktit për PU, 87% për lëshimin e Vendimeve për Kushte Lokacioni, 90% për lëshimin e Aprovimeve për Ndërtim, 78% për lëshimin e Aprovimeve për Përdorim).
- Në komunat e analizuar tendenca e performancës së dobët për realizimin e Vendimeve për Rrëzimin e Objekteve të Paligjshme vazhdoi edhe në vitin 2010 me rreth 25% të vendimeve të realizuar. Gjithashtu, 1/3 e komunave të analizuar ende nuk kanë inspektor zyrtar komunal urbanistik.
- Ndonëse komunat vazhdimisht përmirësohen në lidhje me përdorimin e teknologjive inovative dhe bashkëkohore në urbanizmin, ende nuk kanë arritur kapacitetet e nevojshme për implementimin e injerencave për përdorim të arritjeve më të reja teknike.
- Komunat e analizuar kanë përmirësuar sistemin për grumbullimin e informatave kthyesë nga qytetarët në lidhje me urbanizimin dhe planifikimin urbanistik me çfarë është rritur edhe niveli i llogaridhënies në punën
- Transparenca gjatë punës në komunat e analizuar është përmirësuar në lidhje me sigurimin e informatave kthyesë që dorëzojnë dhe kanë të bëjnë me të drejtën për qasje në informata të karakterit publik. Megjithatë, duhet të theksohet që numri i informatave të kërkuara me karakter publik nga fusha e urbanizimit është i vogël.

8 "Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 51/2005, 137/2007, 91/2009 dhe 124/2010), shënuar në pikën 2 të Vendimit të Gjykatës Kushtetuese <http://www.ustavensud.mk/domino/WEBSUD.nsf/ffc0feee91d7bd9ac1256d280038c474/751ca8c20d173055c12577fb0043a030?OpenDocument>

1. Analizë e rezultateve nga decentralizimi fiskal për vitin 2010

1.1. Indeksi i decentralizimit fiskal (IDF)

Indeksi i decentralizimit fiskal (IDF) për vitet 2008, 2009 dhe 2010 paraqet 2,96; 2,81 dhe 2,99 respektivisht. Mesatarisht, prej vitit 2008 në 2009 kemi ulje për 6% ndërsa prej vitit 2009 në 2010 është shënuar rritje prej 6,5%. *Përfundimi i përgjithshëm që mund të tërhiqet është se në lidhje me decentralizimin fiskal deri në fund të vitit 2010 komunat kanë mbetur në nivelin e njëjtë si në vitin 2008 ose nuk është shënuar përparim në lidhje me decentralizimin fiskal.* Megjithatë, duke marrë parasysh që në vitin 2010 paraqitet trend pozitiv dhe nëse vazhdon edhe gjatë vitit 2011, ekziston mundësi reale që komunat të shfaqin rezultate më të mira financiare dhe me atë zbatim më të mirë të decentralizimit fiskal dhe në fund do të ketë efekt pozitiv në procesin e decentralizimit në tërësi.

Nën-indekset që formojnë IDF-në, faktorët e tyre peshues dhe notat përkatëse për secilin vit prej 2008 deri në 2010, të ndara janë dhënë në tabelën më poshtë:

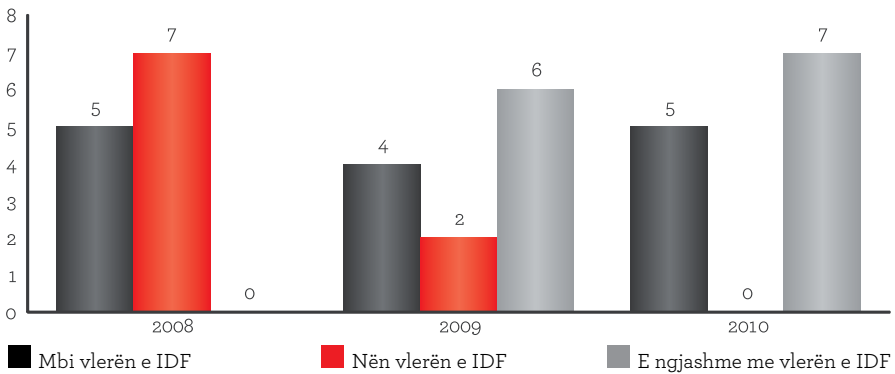
	Nën-indekse	Faktori i peshës	RM 2008	RM 2009	RM 2010
1.	NI 1: Implementimi i politikave për decentralizim fiskal	28%	2,84	2,64	2,95
2.	NI 2: Bilanci financiar i NJVL	37%	2,89	2,64	2,91
3.	NI 3: Gjendja e përgjithshme ekonomike në komunën	21%	2,97	2,97	2,97
4.	NI 4: Transparencë dhe llogaridhënie	14%	3,36	3,36	3,28
		IDF	2,96	2,81	2,99

Siç mund të vërehet nga tabela, secili nën-indeks merr pjesë me peshë të ndryshme në formimin e IDF-së ose sipas mendimit të nëpunësve përgjegjës shtetëror dhe kryetarëve të partner komunave, peshë më të madhe dhe rëndësi ka nën-indeksi për bilancin financiar të NJVL ndërsa më pak e rëndësishme është nën-indeksi për transparencë dhe llogaridhënie.

Zbulimet kryesore nga monitorimi i decentralizimit fiskal gjatë periudhës 2008-2010 mund të përmbliidhen në disa pika:

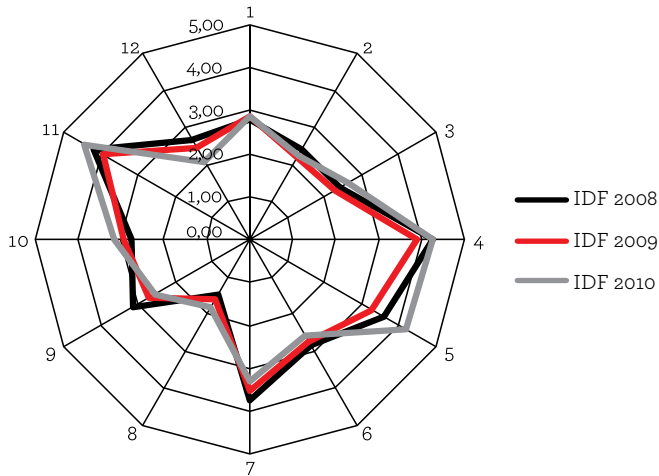
- I padukshëm, por përparim më i madh është arritur në lidhje me implementimi e politikave për decentralizim,
- Ka shumë pak përparim në fushën e bilancit financiar të NJVL-ve,
- Nuk ekzistojnë të dhëna të freskëta zyrtare sipas të cilave mund të jepet notë precize për gjendjen e përgjithshme ekonomike të komunave,
- Notat më të mira janë arritur në lidhje me transparencën dhe llogaridhënien e komunave, por ato kanë filluar të zvogëlohen.

Prej 12 komunave të vëzhguara në vitin 2008 – 7 komuna kanë pasur vlerë të ngjashme me IDF, në vitin 2009 vetëm 2 kanë pasur vlerë të ngjashme me IDF ndërsa në vitin 2010 asnjë komune nuk ka pasur vlerë të ngjashme me IDF. Si pasqyrë, ajo është prezantuar në figurën më poshtë:

Të gjitha këto të dhëna aludojnë në dy fakte. Njëri është se nyja në performancat fiskale të komunave në periudhën 2008-2010 po rritet. Kjo nënkupton që në kundërshtim me pritjet për decentralizimin fiskal (barazia) e performancave fiskale mes komunave, që është një prej qëllimeve kryesore të decentralizimit fiskal, rezultatet tregojnë që nyja mes komunave “më të pasura” dhe “më të varfra” në periudhën 2008-2010 është rritur. Kjo nuk duhet të kuptohet thjeshtë që komunat e pasura janë bërë më të pasura ndërsa ato të varfërat më të varfër, por që nyja mes tyre është rritur, d.m.th. nëse komunat “më të varfër” kanë rritur performancat e tyre fiskale, paralelisht rritja ka qenë më e madhe në komunat “më të pasura”. I dyti, gjatë periudhës 2008-2010, numri i komunave që kanë pasur vlerën nën IDF-në vazhdimisht rritet.

Në figurën më poshtë në mënyrë grafike janë prezantuar vlerat e indekseve të IDF-së për gjitha 12 komunat në veçanti, edhe atë për periudhën 2008-2010. Qendra tregon vlerën 1 të indeksit, i cili rritet drejt periferisë deri në vlerën maksimale 5:

Siç mund të vërehet nga figura, gjatë gjithë periudhës së analizuar, vijat ndjekin formën e njëjtë, që tregon se decentralizimi fiskal ende nuk ka arritur barazinë e performancave financiare në gjitha komunat (në këtë rast, vijat duhet më tepër të marrin formën e rrethit).

Më poshtë është dhënë një pasqyrë e hollësishme për secilin nën-indeks dhe tregues që e formojnë atë nën-indeks. Njëherë është dhënë përshkrim për secilin prej treguesve dhe pastaj nota mesatare e gjitha komunave për vitin 2010 në pajtim me kriteret e dhëna në Aneksin 1. Gjatë kalkulimit të notave mesatare të nën-indekseve dhe indekseve, si dhe notës mesatare për IDF për 2010, komuna e Ohrit nuk është marrë parasysh sepse komuna ende gjendet në fazën e parë të decentralizimit fiskal dhe rezultatet financiare janë të pakrahasueshme me komunat tjera.

1.2. Nën-indeks i implementimit të politikave

Faktori i peshës së këtij nën-indeksi është 28/100, d.m.th. ky indeks merr pjesë me 28% të vlerës së plotë të IDF-së. Vlerat peshë të secilit prej treguesve që formojnë këtë nën-indeks janë dhënë në figurën më poshtë, prej të cilës vërehet që rëndësi më të madhe (peshë) ka treguesi 1.2, i cili ka të bëjë me pjesëmarrjen e të hyrave në buxhetin themelor në lidhje me të hyrat e përgjithshme të komunës (25%), ndërsa më pak peshë ka treguesi 1.6 (10%), i cili ka të bëjë me pjesëmarrjen e mjeteve vetjake financiare për mbështetje të programeve/fushave (rrugë dhe rrugica, arsim, mbrojtje sociale, zjarrfikës, komunale, kulturë, sport etj):

Vlera e këtij nën-indeksi dhe treguesve që e formojnë, bashkë me vlerat mesatare dhe notat prej gjitha komunave të analizuar për vitin 2010, janë shfaqur në tabelën më poshtë. Gjithashtu, për krahasim janë dhënë edhe vlerat mesatare të secilit prej

treguesve të viteve 2008 dhe 2009. Nota mesatare e këtij nën-indeksi për vitin 2010 është më e madhe në krahasim me 2008 dhe 2009 dhe është 2,95, ndërsa në 2008 dhe 2009 notat kanë qenë 2,81 (2008) dhe 2,64 (2009).

2008		2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010		
NI 1	Nota mesatare	NI 1	Nota mesatare		Nota mesatare	Vlera mesatare	NI 1
	3,18		3,09	1.1. Pjesëmarrje në shpenzimet komunale për shpenzime publike në RM për banor / 11%	3,64	0,16	
	2,45		2,36	1.2. Pjesëmarrje në të hyrat e buxhetit themelor në lidhje me të hyrat e plota/ 25%	2,82	0,40	
	3,09		3,27	1.3. Shkalla e autorizimit për vendimmarrje të pavarur / 19%	3,45	0,27	
2,84	3,27	2,64	2,55	1.4. Kontrolli lokal për transferimet nga pushteti qendror / 12%	2,09	0,14	2,95
	2,73		2,27	1.5. Pjesëmarrje në shpenzime kapitale në shpenzime të plota/ 23%	2,64	0,18	
	2,73		2,55	1.6. Pjesëmarrje me mjete vetjake në financimin e programeve/fushave (rrugë dhe rrugica, arsim, mbrojtje sociale, zjarrfikës, komunale, kulturë, sport etj) / 10%	3,36	1,64	

Tregues 1.1: Pjesëmarrje në shpenzimet komunale në shpenzimin e plotë publik në RM për banor

Ky tregues tregon sa janë shpenzimet e buxhetit komunal për banor në krahasim me shpenzimet e buxhetit të Republikës së Maqedonisë për banor dhe ajo fitohet kur shpenzimet e plota të komunës/banor ndahen me shpenzimet e plota të buxhetit të RM/banor. Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e lartë nota për treguesin. Faktori i peshës së saj është 11%.

Në 2010, vlera e këtij treguesi është 0,16 që do të thotë se shpenzimet komunale për banor paraqesin 16% në krahasim me shpenzimet e buxhetit të RM-së për banor. Në krahasim me vitet 2008 dhe 2009 vërehet një rritje e vogël e vlerës së këtij treguesi duke marrë parasysh faktin që në 2008 dhe 2009, vlera e këtij treguesi ishte 0,14. Njësoj, edhe nota e mesme e treguesit për vitin 2010 është 3,64 dhe është më e madhe se nota mesatare e treguesit në 2008 (3,18) dhe 2009 (3,09).

Megjithatë, ende komunat e analizuar shpenzojnë rreth 6,5 herë më pak të holla për banor në krahasim me shtetin.

Tregues 1.2: Pjesëmarrje në të hyrat e buxhetit themelor në lidhje me të hyrat e plota

Ky tregues tregon cila pjese e të hyrave të plota të komunave janë të hyra nga buxheti themelor dhe fitohet si relacion i të hyrave në buxhetin themelor dhe të hyrat e plota. Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e madhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 25% dhe është me peshë (rëndësi) më të madhe për caktimin e vlerës së nën-indeksit 1 në IDF.

Në 2010, vlera e këtij treguesi është 0,40, që do të thotë se vetëm 40% të të hyrave të plota të komunës janë të hyra nga buxheti themelor. Në krahasim me 2008 dhe 2009 vërehet një përmirësim në vlerën e këtij treguesi prej 35% (2009) dhe 37% (2008), por sërish vlera mbetet relativisht e vogël. Nota përkatëse për këtë tregues për vitin 2010 është 2,82.

Kjo do të thotë se komunat mund vetë të vendosin për shpenzimin e vetëm 40% të mjeteve të përgjithshme në buxhetin komunal, ndërsa për 60% tjera komunat janë një lloj “drejtuesi”, d.m.th. vetëm i drejtojnë mjetet financiare në institucionet përkatëse.

Tregues 1.3: Shkalla e autorizimit për vendimmarrje të pavarur

Ky tregues tregon sa komuna është e pavarur në caktimin e shumës së tarifave dhe kompensimeve dhe fitohet si shumë e të hyrave për të cilat komuna vetë i cakton tarifat dhe kompensimet/taksat dhe të hyrat e plota të komunës (i gjithë buxheti). Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e madhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 19%.

Vlera e treguesit për vitin 2010 paraqet 0,27, që do të thotë se komunat e analizuar mesatarisht, vetë vendosin dhe caktojnë shumën e kompensimeve/taksave dhe tarifat përkatëse për vetëm 27% prej të hyrave të plota. Vlera e këtij treguesi tregon tendencë të rritjes në krahasim me 2008 dhe 2009, ndërsa paralelisht me atë edhe notat mesatare përkatëse për këtë tregues rriten prej 0,09 (2008 në 3,27 (2009) deri 3,45 në 2010.

Ndonëse ka tendencë të rritjes së vlerës së këtij treguesi, kjo do të thotë se komunat nuk mundën aspak vetë të vendosin për rreth 75% të të hyrave të plota në buxhetet e tyre komunale.

Tregues 1.4: Kontrolli lokal për transferimet nga pushteti qendror

Ky tregues tregon shkallën e pavarësisë së komunës në aspekt të shpenzimit të mjeteve që fitohen nga transferimet prej pushtetit qendror dhe fitohet si relacion i transferimeve në buxhetin themelor dhe transferimet e përgjithshme. Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e madhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 12%.

Në vitin 2010, vlera e treguesit paraqet 0,25, që do të thotë se mesatarisht vetëm 25% të të hyrave të plota nga transferimet janë transferime në buxhetin themelor

dhe shënon trend të uljes së vazhdueshme prej vitit 2008. Përveç kësaj, dallimet nga vlera mesatare janë shumë të rëndësishme, ashtu që 6 prej 11 komunave të analizuara, shumica e transferimeve në buxhetet themelore ka qenë më e vogël se 10%, në 3 komuna është prej 10-20% ndërsa vetëm në 2 komuna kjo përqindje është mbi 30%. Njësoj, edhe nota mesatare e këtij treguesi për vitin 2010 paraqet 2,09 dhe tregon trendin e uljes së këtij treguesi, d.m.th. prej 3,27 (2008), 2,55 (2009) në 2,09 (2010).

Këto të dhëna padyshim tregojnë që gjatë tre viteve të fundit vazhdimisht ulet shumica e fituar nga transferimet për të cilat komunat mund pavarësisht të vendosin si do të shpenzohen, d.m.th., de facto më tepër mjete të fituara nga transferimet bëhen një lloj “synimi” ndonëse de jure pjesa më e madhe e tyre janë bllok-dotacione.

Tregues 1.5: Pjesëmarrje në shpenzime kapitale në shpenzime të plota

Ky tregues tregon sa prej shpenzimeve të plota janë synuar për shpenzime kapitale dhe fitohet si relacion i shpenzimeve kapitale dhe shpenzime të plota. Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e madhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 23%.

Për vitin 2010, vlera e treguesit paraqet 0,18, ose prej buxhetit të plotë të komunave vetëm 18% të mjeteve janë synuar për investime. Kjo përqindje është më e madhe për dallim nga viti 2009 (14%) por më e vogël nga 2008 (19%). Njësoj, nota mesatare për 2010 paraqet 2,64 dhe është mes notave për 2008 (2,73) dhe 2009 (2,27).

Në praktikë, kjo do të thotë se 85% të buxheteve të plota të komunave të analizuara mesatarisht shpenzohen për shpenzimet aktuale dhe shpenzime për rroga dhe kontribute dhe vetëm rreth 15% janë synuar për investime kapitale. Kjo përqindje me dallime të imëta është identike me gjithë periudhën e analizuar 2008 - 2010.

Tregues 1.6: Pjesëmarrje me mjete vetjake në financimin e programeve/ fushave

Ky treguesi tregon sa prej mjeteve plotësuese vetjake komuna merr pjesë në financimin e programeve të fushave të ndryshme (rrugë dhe rrugica, arsim, mbrojtje sociale, zjarrfikës, komunale, kulturë, sport etj) dhe fitohet si relacion i shpenzimeve të plota sipas fushave/programeve dhe transferimet e plota nga pushteti qendror për ato fisha/programe. Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e madhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 10%.

Për vitin 2010, vlera e treguesit paraqet 1,64, që nënkupton se komunat kanë investuar 64% mjete plotësuese vetjake në lidhje me mjetet e fituara nga pushteti qendror për financim të programeve nga fushat e ndryshme dhe ky investim është dukshëm më i lartë nga vitet paraprake (41% në 2008 dhe 30% në 2009). Nota përkatëse e treguesit për vitin 2010 është 3,36 dhe është më e madhe nga 2008 (2,73) dhe 2009 (2,55).

Investimi i mjeteve plotësuese vetjake më të mëdha për financim të programeve komunale pa dyshim paraqet një tregues të mirë për procesin e decentralizimit sepse në këtë mënyrë komunat janë më pak financiarisht të varur nga pushteti qendror. Mirëpo, kjo rritje e vlerës mesatare në vitin 2010 ka ndodhur nga fakti që vetëm tre komuna (Karposhi, Strumica dhe Ilindeni) prej 11 komunave të analizuara kanë investuar mjete vetjake për financim të programeve. Tetë komunat tjera kanë investuar shumë pak mjete vetjake për financim të programeve komunale dhe në masë të madhe mbeten financiarisht të varur nga pushteti qendror.

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Komunat të munden vetë të vendosin për shpenzimin e minimum 50% të buxhetit të plotë komunal.
- Ndryshim në rregulloren ligjore në pjesën e transferimeve të TVSH dhe tatimit personal: TVSH - 10%; tatimi personal - prej 50% deri 100%.
- Rritje të shumës së transferimeve për rrugë dhe rrugica lokale nga Agjencia për Rrugë (transferime kapitale)
- Të hyrat kapitale të komunave nga shitja e tokës për ndërtimtari të komunave rurale të jenë 100%.
- Të krijohen kushte për rritjen e shpenzimeve publike të komunave në krahasim me buxhetin shtetëror.
- Të ekzistojnë kritere të qarta për shpërndarjen e transferimeve kapitale në komuna dhe të jenë publikisht të shpallura në Gazetën Zyrtare të RM-së.
- Pushteti qendror me anë të rregullores ligjore të jetë më fleksibil gjatë caktimit të shumës së tarifave, kompensimeve dhe taksave për të cilat komunat munden vetë të vendosin.
- Të jepet mundësi ligjore që komunat të munden vetë të caktojnë tatime plotësuese lokale.
- Të respektohet tërësisht Ligji për Financim të NJVL në pjesën e transferimeve kapitale nëpërmjet buxhetit komunal dhe jo drejt në institucionet (shembull, shkollat).
- Komunat të jenë më aktiv të përfshirë në vendimmarrjen për shpërndarjen e gjitha transferimeve nga pushteti qendror.
- Të rriten bllok dotacionet për komunat dhe njëherë të ridrejtohen si një dotacion i përgjithshëm dhe vetë komunat do të vendosin për çfarë dhe si do të shpenzohet dotacioni.
- Me ligj të rregullohet (në %) shuma e komunave që mund të shpenzojnë për shpenzime aktuale dhe shpenzime për rroga dhe kontribute dhe me atë të mbeten më tepër mjete për investime kapitale në komunën.

1.3. Nën-indeksi i bilancit financiar të NJVL-ve

Faktori peshues për këtë nën-indeks është 37/100, d.m.th. ky nën-indeks merr pjesë me peshë prej 37% të vlerës së plotë të IDF, që nënkupton se sipas mendimeve të nëpunësve përgjegjës shtetërore dhe kryetarët e komunave ky nën-indeks është faktori kryesor për decentralizim fiskal të suksesshëm. Peshat e vlerave të secilit prej treguesve që formojnë këtë nën-indeks janë dhënë në tabelën më poshtë prej të cilës mund të vërehet që rëndësi më të madhe (peshë) ka tregueNI 2.3 i cili ka të bëjë me shpenzimet lokale sipas llojit të paragrafit ekonomik (25%) ndërsa më pak peshë ka tregueNI 2.6 (10%) që ka të bëjë me të hyrat e NJVL-ve për banorë:

Vlera e këtij nën-indeksi dhe treguesve që e formojnë, bashkë me vlerat mesatare dhe notat prej gjitha komunave të analizuara për vitin 2010, janë shfaqur në tabelën më poshtë. Gjithashtu, për krahasim janë dhënë edhe vlerat mesatare të secilit prej treguesve të viteve 2008 dhe 2009. Nota mesatare e këtij nën-indeksi për vitin 2010 është 2,91 dhe është më e madhe në krahasim me 2008 dhe 2009 kur notat kanë qenë 2,89 (2008) dhe 2,64 (2009).

2008		2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010		
NI 2	Nota mesatare	NI 2	Nota mesatare		Nota mesatare	Vlera mesatare	NI 2
	1,73		2,09	2.1. Bilanci financiar vjetor (rezerva) / 12%	1,55	0,05	
	3,82		3,45	2.2. Shpenzimet kapitale në komunën për banor / 14%	3,55	2,179	
2,89	2,64	2,64	2,00	2.3. Shpenzime lokale për lloj të paragrafit ekonomik / 25%	2,55	0,26	2,91
	2,45		2,00	2.4. Gatishmëria e shpenzimeve operuese / 17%	2,45	0,25	
	3,00		2,91	2.5. Struktura e të hyrave / 22%	3,27	1,57	
	4,09		4,27	2.6. Të hyrat e NJVL-ve për banor / 10%	4,55	12,110	

Tregues 2.1: Bilanci financiar vjetor (rezerva)

Ky tregues jep bilancin vjetor të komunës, d.m.th tregon a janë të hyrat të mjaftueshme për të mbuluar shpenzimet e komunës. Njehsohet si relacion mes dallimit të të hyrave dhe shpenzimeve të plota dhe shpenzimeve të plota vjetore. Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e madhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 12%.

Në 2010, vlera mesatare e këtij treguesi është 0,05 që do të thotë se komunat mesatarisht kanë pasur rezervë prej 5%, d.m.th., shpenzimet e plota kanë qenë tërësisht të mbuluara me të hyrat që kanë realizuar komunat. Nota përkatëse është 1,55 dhe është më e vogël prej notave në 2008 (1,73) dhe 2009 (2,09) dhe ajo është

për shkak të rezervës së vogël që komunat kanë pasur gjatë vitit 2010 për dallim nga vitet 2008 dhe 2009.

Duke marrë parakusht që komunat aspak nuk kanë marrë borxh (ose shumë pak) në tregun e kapitalit, kjo do të thotë se janë sjellë “të zotë” dhe mesatarisht shpenzimet kanë qenë mirë të planifikuar dhe tërësisht të mbuluar nga të hyrat e realizuara. Më tutje, duke marrë parasysh bilancin pozitiv, mund të theksohet që komunat në vitin 2010 më mirë kanë planifikuar të hyrat dhe shpenzimet për dallim nga vitet 2008 dhe 2009.

Tregues 2.2: Shpenzimet kapitale në komunën për banor

Ky tregues jep vlerësimin e shumës së investimeve kapitale në komunë për banor. Fitohet si relacion i shpenzimeve të plota kapitale dhe numrit të banorë në komunën. Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e madhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 14%.

Në 2010, vlera mesatare e këtij treguesi është 2.179 MKD/banor dhe është më i lartë se mesatarja në 2008 (1.894 MKD/b) dhe 2009 (1.503 MKD/b). Andaj, nota mesatare e treguesit 3,55 për vitin 2010 është më e madhe nga jo në 2009 (3,45), por më e vogël se në 2008 (3,82). Nota më e vogël mesatare në vitin 2010 në krahasim me 2008 ka ndodhur për shkak të faktit që dy komuna (Strumica dhe Karposhi) prej 11 komunave kanë bërë investimet më të mëdha kapitale për banor për dallim nga nëntë komunat tjera, e cila dukshëm ka rritur mesataren e investimeve por jo edhe notën e plotë të treguesit. Për krahasim, investimet kapitale për banor nga buxheti i RM-së për vitin 2010 janë rreth 8.620 MKD/banor.

Kjo tregon që komunat e analizuara, mesatarisht kanë financuar 4 herë më pak mjete për banorë në investime kapitale në krahasim me shtetin gjatë vitit 2010. Ekziston pabarazi e madhe mes investimeve kapitale në vetë komunat që lëviz prej 5.385 MKD/banorë (Strumicë) ose 63% të shumës së shpenzimeve kapitale nga buxheti i RM-së, deri më 873 MKD/banor (Bogovinë) ose vetëm 10% në krahasim me buxhetin e RM-së.

Tregues 2.3: Shpenzime lokale për lloj të paragrafit ekonomik

Ky tregues prezanton komponentin zhvillimor të komunës ose çfarë pjese e buxhetit shpenzohet për nevojat zhvillimore dhe fitohet si relacion i t.a. paragrafëve shpenzuese zhvillimore (46+47+48) dhe paragrafët për shpenzime operuese-administrative (40+41+42). Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e madhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 25% dhe është me rëndësi më të madhe gjatë caktimit të vlerës së këtij nën-indeksi.

Për vitin 2010, vlera e këtij treguesi është 0,26, që nënkupton se 26% të buxhetit të plotë mund të trajtohet si “zhvillimor” ndërsa pjesa e mbetur të shpenzohet për

shpenzime aktuale operuese-administrative. Kjo vlerë është në kuadër të vlerave të matura për vitin 2008 (28%) dhe 2009 (21%). Nota mesatare për vitin 2010 është 2,55 dhe mund të krahasohet me notat 2,64 (2008) dhe 2,00 (2009) nga vitet paraprake.

Konkluzioni është që mesatarisht shpenzimet zhvillimore në vitin 2010 janë rritur në krahasim me vitin 2009 por ende nuk kanë arritur nivelin e vitit 2008. Mbetet konkluzioni që komunat kanë shumë pak mjete financiare për realizimin e nevojave zhvillimore të komunës ndërsa pjesa më e madhe e buxhetit harxhohet në plotësimin e nevojave aktuale operuese-administrative.

Tregues 2.4: Gatishmëria e shpenzimeve operuese

Ky tregues jep përpjesëtimin e të hyrave operuese (tatimore dhe jotatimore) dhe të hyrave të plota të komunave në nivel vjetor. Sa më i lartë përpjesëtimi, aq më e madhe edhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 17%.

Në 2010, vlera mesatare e këtij treguesi është 0,25, që nënkupton se 25% të të hyrave të plota vijnë nga të hyrat tatimore dhe jotatimore. Vlera është e ngjashme si në vitin 2009 (21%) dhe 2008 (26%). Nota përkatëse në vitin 2010 është 2,45 dhe është e njëjtë si në vitin 2008 dhe pak më e madhe se e vitit 2009 (2,00).

Duke marrë parasysh të hyrat e vogla dhe padukshme kapitale të komunës, rezultatet tregojnë që në të hyrat e buxheteve komunale në gjitha vitet e analizuara rol dominues kanë pasur transferimet dhe me atë komunat kanë varshmëri më të madhe financiare nga pushteti qendror.

Tregues 2.5: Struktura e të hyrave

Ky tregues tregon se çfarë pjese e të hyrave të plota të komunës janë të hyra nga transferimet dhe donacione dhe fitohet si relacion i të hyrave të plota nga transferimet dhe donacionet. Sa më e madhe kjo vlerë, aq më e madhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 22%.

Për vitin 2010, vlera e treguesit është 1,57 që do të thotë se të hyrat e plota kanë qenë për 57% më të mëdha se transferimet. Kjo përqindje është më e madhe në krahasim me vitin 2008 (43%) dhe 2009 (38%) dhe nga kjo edhe nota mesatare për vitin 2010 paraqet 3,27 dhe është më e madhe prej 2008 (3,00) dhe 2009 (2,91). Rritja e vlerës së këtij treguesi mesatarisht është sinjal i mirë për procesin e decentralizimit sepse sugjeron që komunat kanë filluar vetë të sigurojnë më tepër mjete financiare në buxhetet e tyre dhe me atë të bëhen më pak të varura financiarisht nga pushteti qendror. Megjithatë duhet të përmendet fakti që mesatarja e rritur ka ndodhur për shkak të tre komunave (Ilindeni, Karposhi dhe Strumica), të cilat kanë arritur të sigurojnë të hyra më të mëdha vetjake në buxhetet e tyre dhe në këto komuna përqindja është mbi 100%. Mesatarja e tetë komunave tjera është dukshëm më e vogël dhe është rreth 30%.

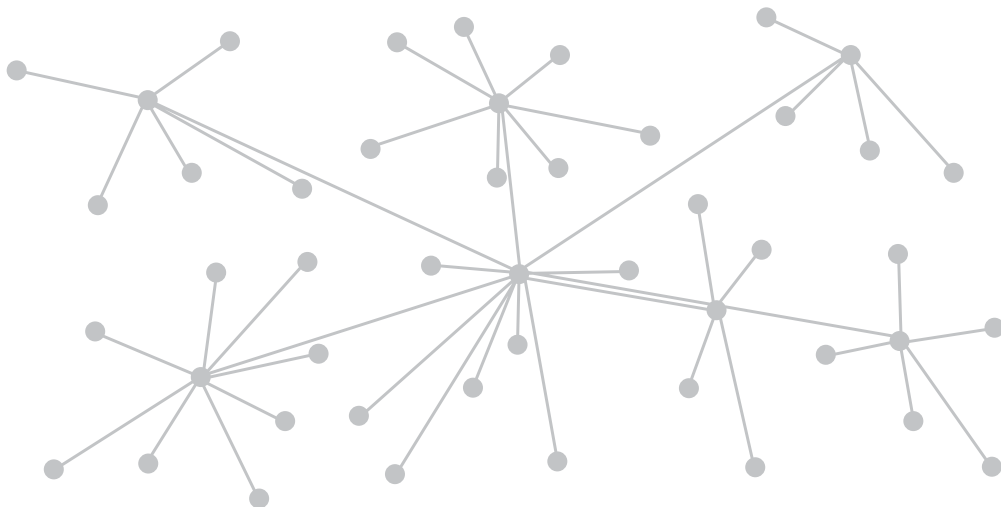
Sipas kësaj, ndonëse në vitin 2010 pjesëmarrja e të hyrave nga transferimet në buxhetin e plotë të komunave mesatarisht është ulur në krahasim me vitet 2008 dhe 2009 por duhet të merret parasysh që vetëm një pjesë e vogël e komunave (3 prej 11) arrijnë të sigurojnë mjete të mjaftueshme vetjake në buxhetet ndërsa pjesa më e madhe e komunave ende janë dukshëm të varur financiarisht nga pushteti qendror.

Tregues 2.6: Të hyrat për banor

Ky tregues jep përpjesëtimin e të hyrave të plota të buxhetit të komunës dhe numrin e banorëve në komunën. Sa më i lartë përpjesëtimi, aq më e madhe edhe nota për treguesin. Faktori i peshës së këtij treguesi është 10%.

Për vitin 2010, vlera e treguesit është 12.110 MKD/banor dhe në shumë absolute shënon rritje në krahasim me 2009 (10.670 MKD/banor). Duke marrë parasysh përqindjet e inflacionit në vitin 2009 (-0,8%) dhe 2010 (+1,6%)⁹ mund të përfundohet që komunat në vitin 2010 kanë pasur në dispozicion më tepër mjete financiare për dallim nga viti 2008 dhe posaçërisht nga viti 2009 kur të hyrat reale për banor në komunë kanë qenë më të vogla se të vitit 2008. Nga kjo, edhe nota përkatëse për vitin 2010 paraqet 4,55 dhe është më e madhe nga 2008 (4,27) dhe 2009 (4,09).

Si konkluzion, në vitin 2010, për dallim nga dy vitet paraprake, komunat jo vetëm në shumë absolute por edhe në shumë shënojnë rritje të të hyrave për banorë në krahasim me vitet 2009 dhe 2008.

9 Burim: Banka Popullore e RM-së, www.nbrm.mk

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Me ligj të caktohet se cilat investime kapitale do të financohen nga të hyrat e ndryshme tatimore.
- Transferimet në komunat në çdo bazë të bëhen me kohë dhe të saktë (me mundësi çdo të parin e muajit) dhe pastaj komuna vetë të vendos për shpërndarjen e tyre.
- Secila komunë të zmadhon investimet kapitale në arsimin dhe kulturën.
- Përpilimi i PUD dhe PGJU dhe elaboratet të paguhen nga fond special shtetëror.
- Të fillohet me hartimin e formulave të reja për barazim (rrafshim) të transferimeve në baza të ndryshme.
- Të krijohen kushte të ndryshme për rritjen e të hyrave vetjake të komunave nëpërmjet përpilimit të ligjeve të reja ose ndryshimit të ligjeve në fuqi.
- Të hyrat e komunave duhet të rriten së paku në përpjesëtim me përqindjen e inflacionit.
- Zmadhimi i transferimeve kapitale (pjesa e lirë) me çfarë do të mundësohet pjesa më e madhe e transferimeve të përfundojë në buxhetet themelore të komunave dhe vetë ata të vendosin ku të investojnë mjetet (për investime kapitale).

1.4. Nën-indeks i gjendjes së përgjithshme ekonomike në komunën

Faktori i peshës së këtij nën-indeksi është 21/100, d.m.th. ky indeks merr pjesë me 21% të vlerës së plotë të IDF-së. Duke marrë parasysh natyrën e treguesve që bëjnë pjesë në këtë nën-indeks, të dhënat dhe notat për komunat janë identike për periudhën e analizuar 2008-2010. Kjo ndodh nga fakti që në këtë pjesë përdoren të dhënat zyrtare të publikuar në Entin për Statistikë të RM-së dhe në momentin e publikimit të këtij raporti nuk ishin të gatshme të dhënat e reja të nevojshme për kalkulimin e vlerës së treguesit 3.2 (shkalla e varfërisë). Gjithashtu, të dhënat e fundit zyrtare në dispozicion për numrin e amvisërive për komunë (të cilat duhen për kalkulimin e treguesit 3.3) janë nga regjistrimi i vitit 2002 ndërsa vlerësimi i fundit i numrit të popullatës është prej 30 qershor 2009, prej të cilave të dhënat ishin të përdorur edhe në raportin paraprak “Monitorimi i decentralizimit (2008-2009)“.

Pesha e vlerave të secilit prej treguesve që formojnë këtë nën-indeks janë dhënë në tabelën më poshtë, nga e cila mund të vërehet që gjitha tre treguesit kanë rëndësi të ngjashme (peshë) por sërish peshë më të madhe (37%) ka treguesi 3.3, që ka të bëjë me të hyrat për amvisëri:

Këtu duhet të theksohet që NJVL-të vërtetë kanë shumë pak mundësi dhe kufizime të ndikojnë mbi përmirësimin e gjendjeve që janë përfshirë me treguesit e kësaj fushe dhe që kryesisht varen nga situata e përgjithshme ekonomike në nivel të gjithë shtetit.

Vlerat në këtë nën-indeks dhe treguesit që e formojnë, bashkë me notat përkatëse mesatare nga gjitha komunat e analizuar për periudhën 2008-2010 janë shfaqur në tabelën, ndërsa më poshtë është dhënë përshkrim i detajuar i secilit prej treguesve.

TREGUES / faktori i peshës (%)	2008 - 2010		
	Nota mesatare e treguesit	Vlera mesatare e treguesit	NI 3
3.1. Shkalla e papunësisë / 31%	2,64	0,44	2,97
3.2. Shkalla e varfërisë / 32%	2,64	0,39	
3.3. Të hyrat për amvisëri / 37%	3,55	15.123	

Tregues 3.1: Shkalla e papunësisë

Ky tregues jep shkallën e papunësisë dhe është kalkuluar si relacion i numrit të personave të papunësuar dhe numrit të plotë të popullatës aktive ekonomiksht .

Shkalla e papunësisë në partner komunat e analizuar është 44% dhe është më e madhe se mesatarja në nivel të shtetit, e cila sipas të dhënave zyrtare paraqet 32%. Nota përkatëse mesatare për gjithë partner komunat është vlerësuar në 2,64.

Në përgjithësi, prej komunave të analizuar, papunësia më e madhe është në ato rurale, pak më e vogël në komunat urbane ndërsa ende më e vogël është në komunat e Shkupit.

Tregues 3.2: Shkalla e varfërisë

Ky tregues jep numrin e popullatës së varfër dhe për caktimin e saj janë përdorur të dhënat zyrtare të Entit për Statistikë për vitin 2009, të cilat për fat të keq nuk janë bërë posaçërisht për çdo komunë, por i grupojnë komunat në tre kategori: rurale, urbane dhe komuna të qytetit të Shkupit, dhe japin vlera mesatare të shkallës së varfërisë sipas llojit të komunës. Sipas këtyre të dhënave, në komunat rurale shkalla e varfërisë paraqet 48%, në ato urbane është 39,2% dhe në komunat e qytetit të Shkupit është 12,8%. Sipas këtyre të dhënave, nota përkatëse për këtë tregues është 2,64.

Vlera mesatare e shkallës së varfërisë në komunat e analizuar paraqet 39% dhe është brenda kufirit të vlerës mesatare në RM për komunat rurale.

Tregues 3.3: Të hyrat për amvisëri

Ky tregues jep një kalkulim (jo matje direkte) të vlerës së të hyrave për amvisëri. Gjatë kësaj janë përdorur të dhënat vijuese zyrtare nga Enti Shtetëror për Statistikë, të cilat kanë të bëjnë me numrin e amvisërive, numrin e të punësuarve dhe rroga mesatare mujore e paguar në RM (gusht 2010) e cila ka qenë 20.541 MKD.

Sipas këtyre të dhënave, të hyrat mesatare për amvisëri në komunat e analizuar paraqesin 15.123 MKD dhe janë më të vogla sesa mesatarja në nivel të shtetit. Nota mesatare përkatëse për komunat e analizuar është 3,55.

Sërish, mesatarisht më të vogla janë të hyrat në komunat rurale, më pak të mëdha janë në ato urbane ndërsa më të mëdha të hyrat për amvisëri janë në komunat e qytetit të Shkupit.

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Komunat marrin të dhëna të rregullta, falas dhe në detaje, mujore, tremujore dhe vjetore nga Enti për Statistikë për komunë dhe atë mbi: përqindjen e papunësisë, shkallën e varfërisë, vlerësimin e numrit të banorëve dhe amvisërive. Të njëjtat i publikon në ueb faqen e komunës.
- Komunat të sigurojnë më tepër mjete për: (1) zhvillim lokal, konkretisht për ndërmarrjet e vogla dhe mesme, (2) ndihmë për aplikim në fonde të huaja, (3) përforsim të kapaciteteve për ZHLE.
- Komunat, posaçërisht ato rurale, të stimulojnë delegim të disa ingjerençave nga ZHLE dhe me atë mjete ose fonde në ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe/ose OJQ.
- Stimulim i bashkëpunimit ndër-komunal me qëllim të uljes së nyjës mes komunave rurale dhe urbane dhe transferim të kapaciteteve dhe njohurive prej komunave urbane në ato rurale. Të formohet fond i posaçëm shtetëror për stimulim të bashkëpunimit ndër-komunal.

1.5. Nën-indeks i transparencës dhe llogaridhënies

Faktori i peshës së këtij nën-indeksi është 14/100, d.m.th. ky indeks merr pjesë me 14% të vlerës së plotë të IDF-së, që do të thotë se sipas mendimeve të nëpunësve përgjegjës shtetëror dhe kryetarët e partner komunave ky nën-indeks paraqet faktor më pak i rëndësishëm për decentralizim të suksesshëm fiskal. Peshat e vlerave të secilit prej treguesve që formojnë këtë nën-indeks janë dhënë në tabelën më poshtë, prej cilës mund të vërehet që rëndësi (peshë) më të madhe ka treguesi 4.1, i cili

ka të bëjë me gatishmërinë e informatave për buxhetin dhe bilanci përfundimtar i komunës (39%), ndërsa më pak tregueNI 4.3 (29%), i cili ka të bëjë me gatishmërinë e informatave të karakterit publik.

Vlera e këtij nën-indeksi dhe treguesit që formojnë, bashkë me notat përkatëse mesatare prej gjitha komunat e analizuar për 2008 dhe 2009 janë shfaqur në tabelën ndërsa më poshtë janë dhënë përshkrim i detajuar për secilin prej treguesve.

2008 dhe 2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010	
NI 4	Nota mesatare		Nota mesatare	NI 4
3,36	3,73	4.1. Gatishmëria e informatave për buxhetin dhe bilancin përfundimtar të komunës / 39%	3,27	3,28
	2,91	4.2. Llogaridhënia në punë / 32%	2,73	
	3,36	4.3. Gatishmëria e informatave me karakter publik / 29%	3,91	

Tregues 4.1: Gatishmëria e informatave për buxhetin dhe bilancin përfundimtar të komunës

Ky tregues në vete përfshin: format dhe mënyrat me të cilat informatat për buxhetin dhe bilancin përfundimtar ju prezantohen qytetarëve, ekzistimi ose mosekzistimi i procedurave zyrtare (të sjella me vendim të Këshillit ose me vendim të kryetarit të komunës) si dhe format për pjesëmarrje të qytetarëve për krijimin e buxhetit komunal.

Sipas gjendjes së konstatuar në partner komunat dhe kriteret e caktuara paraprakisht për këtë tregues, nota mesatare për komunat e analizuar për vitin 2010 është 3,27 dhe shënon ulje në krahasim me vitin 2009 (3,73). Konkluzionet e përgjithshme për këtë tregues në vitin 2010 si dhe dallimet në lidhje me vitin 2009 janë:

- 1. Të gjitha komunat sigurojnë forma dhe mënyra për informimin e qytetarëve për të dhëna lidhur me buxhetin dhe bilancin përfundimtar të komunës. Megjithatë, për dallim nga viti 2009, kur gjashtë komuna siguronin më tepër se dy forma të ndryshme të informimit (medie lokale, tribuna publike, ueb faqe, etj), ky numër në vitin 2010 është ulur në tre komuna ndërsa tetë tjera sigurojnë në dy ose më pak forma të ndryshme të informimit.**
- 2. Në 7 prej 11 komunat të analizuar, ekzistojnë procedura zyrtare (të miratuara me vendim të Këshillit ose me vendim të kryetarit të komunës) për mënyrën me të cilën qytetarët njoftohen me planifikimin dhe realizimin e buxhetit komunal. Në vitin 2009, numri i komunave që kanë miratuar procedura zyrtare ishte 4.**

- 3. Për dallim nga viti 2009, kur 10 prej 12 komunave kanë siguruar më tepër se dy forma për pjesëmarrje të qytetarëve në krijimin e buxhetit komunal (tribuna publike, mbledhje të qytetarëve, publikim i dorëzimit të propozimeve, komunikim direkt me punonjësit e NJVL, dhe anëtarët e këshillit, etj), në vitin 2010 vetëm 5 komuna kanë paraqitur se janë siguruar dy ose më tepër forma për pjesëmarrje të qytetarëve.**

Tregues 4.2: Llogaridhënia në punë

Llogaridhënia në punë caktohet me anë të shumë të dhënave që përfshijnë: a ka caktuar komuna revizor të brendshëm, a janë caktuar procedura plotësuese zyrtare për revizion të brendshëm financiar si dhe a janë raportet e revizorëve dhe revizionit të jashtëm (Enti Shtetëror për Revizion) të gatshme publikisht (gazetë lokale, internet faqen e komunës, tabela me shpallje, etj).

Sipas gjendjes së konstatuar dhe kritereve të caktuara paraprakisht për këtë tregues, nota mesatare e gjithë partner komunave për vitin 2010 paraqet 2,73 dhe është notë më e ulët nga viti 2009 (2,91). Konkluzionet e përgjithshme për vitin 2010 dhe dallimet në krahasim me 2009 për këtë tregues janë:

- 1. Për dallim nga viti 2009 kur gjitha 12 komunat kishin caktuar revizor të brendshëm, në vitin 2010 dy partner komuna kanë deklaruar që nuk kanë revizor të brendshëm. Në vitin 2010, në 6 komuna ekzistojnë procedura të caktuara dhe vendosur për revizion të brendshëm dhe të jashtëm (në vitin 2009 procedurat e tilla kanë ekzistuar në 4 komuna).**
- 2. Gjithsej 10 komuna kanë qenë lëndë e revizionit nga ESHR gjatë vitit 2010 ndërsa vetëm 4 prej tyre kanë publikuar Raportet Përfundimtare nga ESHR në ueb faqen e komunës.**

Tregues 4.3: Gatishmëria e informatave me karakter publik

Ky tregues cakton shkallën e gatishmërisë së informatave me karakter publik për komunën dhe caktohet në bazë të parametrevave vijues: numri i kërkesave të përgjigjur për qasje në informata me karakter publik, a ka qenë komuna lëndë e ESHR gjatë vitit 2008 ose 2009 dhe gatishmëria e dokumenteve nga revizioni financiar prej ESHR-së.

Sipas gjendjes së konstatuar dhe kritereve të caktuara paraprakisht për këtë tregues, nota mesatare e gjithë partner komunave për vitin 2010 paraqet 3,91 dhe shënon rritje në krahasim me vitin 2009.

Konkluzioni është që komunat marrin shumë pak kërkesa për qasje në informatat me karakter publik në pjesën e financave dhe një pjesë e madhe kanë qenë të përgjigjur në afatin ligjor. Njësoj sikur vitin e kaluar, kjo tregon për faktin që

qytetarët janë shumë pak të njohuar me instrumentet dhe mundësitë për qasje në informatat me karakter publik.

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Caktimi i obligimit ligjor për komunat për përcaktim dhe zbatim të procedurave për njoftimin e qytetarëve me mënyrën e planifikimit dhe shpenzimit të buxhetit komunal (shembull: tribuna, debate, forume, ditë të posaçme për pranim të propozimeve nga qytetarët, etj).
- Organizim të debateve publike për përgatitje të buxhetit komunal dhe pjesëmarrje aktive të qytetarëve, organizatave joqeveritare, biznes sektori etj, dhe zbatim i pjesëmarrjes participative gjatë përgatitjes së buxhetit të NJVL, organizimi i forumeve, etj.
- Të stimulohet pjesëmarrje proaktive të qytetarëve në këshillat gjatë sjelljes së buxheteve komunale.
- Revizorët e brendshëm detyrimisht të publikojnë raporte publike (periodike) për revizionin e kryer.
- Detyrimisht të publikohen raportet e ESHR-së në minimum 2 gazeta ditore (sepse nuk ka internet secili) dhe publikim të raportit në tabelë publikimi para komunës.
- Revizioni i jashtëm i ESHR-së është më real sepse është më objektiv, për dallim nga revizioni i brendshëm që bëhet më subjektiv. Revizioni të bëhet nga ERSH-ja ose shtëpi private e licencuar për revizion.
- Të gjitha vendimet e Këshillit të merren me kohë dhe të jenë të gatshme për qytetarët. Qytetarët rregullisht (njëherë në muaj) të njoftohen me realizimin e buxhetit komunal.
- Publikimi i kalendarit të qartë buxhetor të komunave që të mund qytetarët të marrin pjesë në aktivitete komunale të komunës.
- Informim më i mirë i qytetarëve nga ana e komunave për ingjerenat e NJVL-ve dhe shërbimeve që ofrohen për qytetarët.
- Intensifikim i përpjekjeve nga ana e komunave për njoftim të qytetarëve dhe ngritje të vetëdijes për mundësitë e qasjes në informata publike.
- Implementim më të mirë të Ligjit për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik, gjegjësisht përgjigje të kërkesave në raporte periodike që do të publikohen në ueb faqen e komunës.

2. Analizë e rezultateve të decentralizimit në arsim për vitin 2010

2.1. Performanca të decentralizimit në fushën e arsimit (IPDA)

Monitorimi ndjek gjendjen në arsim për vitin 2010, duke matur nivelin e përgjithshëm të zbatimit të ingjerecave të shprehura nëpërmjet **indeksit të performancave të decentralizimit në arsim – IPDA**. Ky indeks në kuadër të analizës sonë është matur për secilën prej 12 komunave në veçanti si IPDA lokal, në bazë të së cilës është kalkuluar në nivel të RM-së.

IPDA në nivel të RM-së për vitin 2010 ka qenë 3,52. Në vitin 2008 indeksi ka qenë 3,39 ndërsa në vitin 2009 ishte 3,49. Niveli i vlerësimit është prej 1 deri 5. **Konstatohet që në 2010 ka ndodhur rritje e padukshme në vlerë prej 0,03 pikë vlerësimi, e cila mund të interpretohet si ngecje në krahasim me vitet paraprake.**

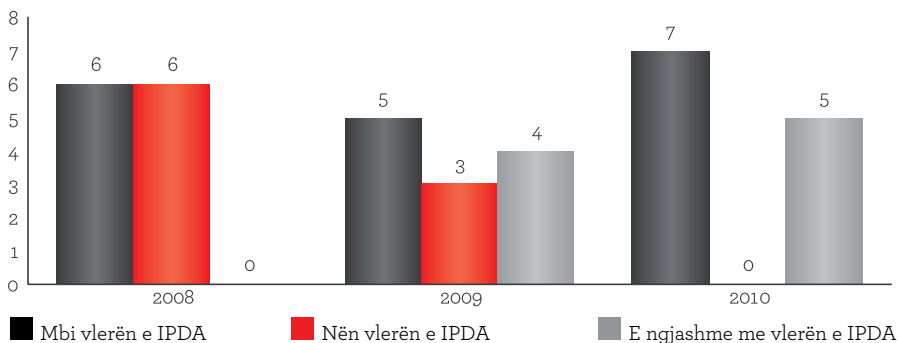
Vlerat e katër nën-indeksëve përbërëse të IPDA janë dhënë në tabelën më poshtë:

	Nën-indeksë	Faktori i peshës	RM 2008	RM 2009	RM 2010
1.	NI 1: Zbatimi i politikave për arsim nga ana e komunave	27%	3,70	4,00	3,87
2.	NI 2: Udhëheqja financiare e sistemit lokal arsimor	32%	2,56	2,64	2,75
3.	NI 3: Performanca të shërbimeve komunale në arsim	25%	3,88	3,88	4,13
4.	NI 4: Transparencë dhe llogaridhënie në arsim	16%	3,73	3,73	3,53
IPD Arsim (nota mesatare)			3,39	3,49	3,52

Vlerë më të lartë në 2010 ka nën-indeksi për Performanca të shërbimeve komunale në arsim – 4,13. Nën-indeksi për zbatimin e politikave nga ana e komunave është ulur prej 4 në 3,87 në vitin 2010 por sërish nuk është ulur nën vlerën që ka pasur në vitin 2008 – 3,70. Në vitin 2010 është ulur edhe nën-indeksi për Transparencë dhe

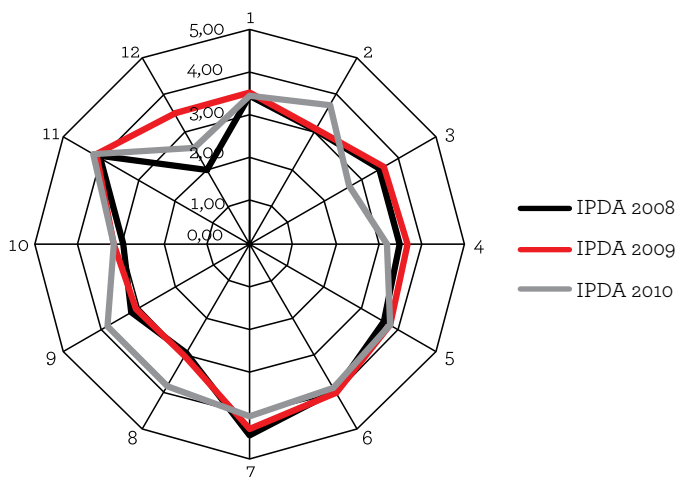
llogaridhënie dhe atë në 3,53 prej 3,73. Notë më të ulët, sikur vitin e kaluar ka marrë nën-indeksi për financa - 2, 75, por ajo notë është rritur për dallim nga vitet 2008 dhe 2009.

Prej 12 komunave të vëzhguara në vitin 2008 - 6 komuna kanë pasur vlerë të ngjashme me IPDA, në vitin 2009 3 kanë pasur vlerë të ngjashme me IPDA ndërsa në vitin 2010 asnjë komunë nuk ka pasur vlerë të ngjashme me IPDA. Si pasqyrë, ajo është prezantuar në figurën më poshtë:

Këto të dhëna tregojnë dy fakte. I pari, që nyja në performancat e komunave në arsim gjatë periudhës 2008-2010 rritet. Kjo do të thotë që përkundër pritjeve që duhet të sjell decentralizimi për barazimin e niveleve të shërbimeve në arsim, gjegjësisht evidentohet efekt të kundërt. I dyti, shihet qartë që në periudhën 2008-2010 numri i komunave që kanë vlerën nën vlerën mesatare të IPDA, vazhdimisht rritet (prej 0 në 2008 deri 5 në vitin 2010).

Në figurën më poshtë janë dhënë vlerat e indekseve të IPDA-së për gjitha 12 komunat në veçanti për periudhën 2008-2010. Qendra tregon vlerën 1 të indeksit, i cili rritet drejt periferisë deri në vlerën maksimale 5:

Nga kjo figurë mund të vërehet që gjysma e komunave kanë vlerë mbi mesatare të IPDA-s. Ato janë komunitat që kanë më tepër banorë dhe me atë kanë sistem më të zhvilluar arsimor. Komunitat më të vogla, për fat të keq, tregojnë nivel më të ulët të performancave, përveç një komunë rurale e cila sipas nivelit të performancës i tejkalon shumë komuna urbane. Megjithatë, si konkluzion është që ekziston asimetri në lidhje me kapacitetin e udhëheqjes me arsimin, e cila shkon në dobi të komunave më të mëdha.

Në vazhdim hollësisht do të shqyrtojmë dhe analizojmë gjitha katër nën-indeksat dhe treguesit që i formojnë. Njëherë japim pasqyrë të nën-indeksit, pastaj përshkrim të secilit prej treguesve dhe pastaj notë mesatare nga gjitha komunitat, sipas kritereve të dhëna në Aneksin 2.

2.2. Nën-indeks i zbatimit të politikave për arsim nga ana e komunave

Ky nën-indeks synon të pasqyrojë nivelin në të cilën komunitat zbatojnë politikën për arsim të prezantuar me decentralizimin. Për këtë, përbëhet nga një grup i treguesve të zgjedhur me qëllim të pasqyrit të shkallës së secilës komunë dhe administratës së saj që kanë arritur të zbatojnë injerencat që ju kanë sjellë ligjet për arsim fillor dhe të mesëm. Në tabelën më poshtë është dhënë një pasqyrë e gjithë treguesve nga ky nën-indeks dhe pasqyrë e vlerës së mesme për vitin 2010.

2008		2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010	
NI 1	Nota mesatare	NI 1	Nota mesatare		Nota mesatare	NI 1
	4,50		4,67	1.1. Komuna merr pjesë aktive në punën e bordeve shkollore / 22%	4,92	
	2,42		3,08	1.2. Komuna ndërmerr dhe realizon iniciative për hapje të shkollave të reja dhe mbyllje të atyre ekzistuese / 14%	2,75	
3,70	4,42	4,00	5,00	1.3. Komuna respekton ligjet dhe politikën për arsim fillor / 26%	4,42	3,87
	3,58		3,58	1.4. Komuna udhëheq dokumentim të drejtë për shkollat e saja, sipas rregullave ligjore / 20%	3,58	
	2,83		2,92	1.5. Komuna ka marrë pronësinë mbi objektet shkollore / 18%	3,50	

Tregues 1.1: Komuna merr pjesë aktive në punën e bordeve shkollore

Ky tregues tregon në cilën masë të bordeve shkollore është caktuar përfaqësues i komunës dhe cila është dinamika me të cilën kryetari i komunës njoftohet për punën e KD-së.

Vlera mesatare e notës për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara në vitin 2008 ka qenë 4,50; në 2009 – 4,67 ndërsa në vitin 2010 4,92. Ky është treguesi me vlerë më të madhe në fushën e arsimit. Ajo nënkupton që gjendja po afrohet standardeve të caktuara me ligjin, d.m.th., komunat caktojnë përfaqësues të tyre në Bordet Shkollore dhe mbajnë komunikim të mirë me ata.

Në vitin 2010 të gjitha komunat kanë emëruar përfaqësues të tyre në gjitha këshillat drejtues të shkollave (KD) në territorin e tyre. Dallimi në notat mes komunave bëhet për shkak të elementit të dytë të treguesit - dinamika me të cilën kryetari i komunës dhe administrata njoftohen për përbajtjen e punës së KD-së. Mesatarisht, njoftimet janë periodike ndërsa vetëm në disa komuna ekziston fuqi e rregullt e njoftimit në çdo seancë të KD-së, e cila ishte edhe standardi i dëshiruar.

Tregues 1.2: Komuna ndërmerr dhe realizon iniciative për hapje të shkollave të reja dhe mbyllje të atyre ekzistuese

Një prej qëllimeve të transferimit të pronësisë dhe ingjercave të udhëheqjes me shkollat në nivel komuna ishte edhe mendimi që vendimet për rrjetin shkollore duhet të merren në nivel lokal. Komuna, pas analizave të ndryshme paraprake dhe pëlqim nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës (MASH), mund të propozojë Këshillit të komunës vendim për themelimin e shkollave të reja ose mbylljen e shkollave të vjetra ose lëndë/okupacione në arsimin e mesëm. Ky tregues tregon sa komunat në RM kanë praktikuar këtë ingjercë.

Nota mesatare për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara në vitin 2008 ka qenë 2,42, në 2009 – 3,08, ndërsa në 2010 është 2,75. Brenda kufijve të kriterëve të caktuara në metodologjinë për këtë monitorim, nota tregon që në vitin 2010 ka pasur pak iniciative për dallim nga viti i kaluar ndërsa ato sërish shumë ngadalë realizohen.

Në vitin 2010, 6 komuna kanë marrë iniciativë për racionalizim të rrjetit shkollore por asnjë nuk ka pasur sukses dhe deri në fund nuk kanë realizuar ndryshimet.

Tregues 1.3: Komuna respekton ligjet dhe politikat për arsim fillor

Ky tregues është i përgjithshëm që duhet të tregojë në çfarë niveli administrata komunale ka respektuar ligjet dhe zbatimin e ingjercave të marra nga fusha e arsimit. Kjo matet me anë të dhënave se gjatë monitorimit nga Ministria e Arsimit a janë marrë masa të caktuara dhe si zhvillohet komunikimi mes Inspektoratit Shtetëror Arsimor dhe komunës.

Vlera mesatare e notës për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara në vitin 2010 është 4,42 njësoj si në 2009 ndërsa në 2009 ka qenë 5. Ministria e Arsimit dhe Shkencës në përgjithësi nuk bënë shumë monitorim mbi punën e administratave komunale, ndërsa aktivitetet kryesore i kryen Inspektorati Shtetëror Arsimor në

nivel të shkollave. Gjatë këtij monitorimi, kryesisht merren masa dhe rekomandimet për avancimin e punës.

Mund të përfundohet që komunat i respektojnë ligjet ndërsa komunikimi me Inspektoratin Shtetëror Arsimor është i rregullt dhe në nivel të volitshëm.

Tregues 1.4: Komuna udhëheq dokumentim të drejtë për shkollat e saja, sipas rregullave ligjore

Ky tregues duhet të jep pasqyrë nëse komuna udhëheq të dhënat për shkollat e tyre në regjistra të caktuar me ligj për arsimin fillor dhe të mesëm, a udhëheq regjistra plotësues dhe me çfarë sistematizimi mirëmban atë.

Nota mesatare për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara në vitin 2010 është 3,58 që do të thotë se gjendja është identike me 2008 dhe 2009. Thënë ndryshe, ajo do të thotë që kemi një komunë e cila aspak nuk udhëheq regjistra për shkollat, 2 komuna që udhëheqin regjistrat në formë të pasistematizuar, 2 komuna plotësojnë minimumin ligjor (niveli 3) dhe udhëheqin regjistrat e caktuar, 3 komuna përveç atyre me ligjore, mbledhin edhe të dhëna plotësuese të pasistematizuara ndërsa 4 komuna përveç ato ligjore, udhëheqin edhe baza me të dhëna dhe regjistra lidhur me shkollat dhe nxënësit, që është standardi i preferuar maksimal.

Si konkluzion, mbi 75% të komunave të analizuara i plotësojnë kërkesat ligjore për udhëheqjen e regjistrave ndërsa më tepër se 50% vetëm më udhëheqin edhe regjistra plotësues të të dhënave, që tregon se komunat janë të interesuar për zbatim më të suksesshëm të ingjercave të decentralizimit në arsim.

Tregues 1.5: Komuna ka marrë pronësinë mbi objektet shkollore

Një prej ndryshimeve që ka sjellë decentralizimi është edhe transferimi i pronësisë së objekteve shkollore në emër të komunës. Vendimi për këtë ishte marrë bashkërisht, për gjitha shkollat në Republikën e Maqedonisë, ndërsa secila komunë më tutje ka për obligim objekteve të veçanta të transferojë në emër të tyre nëpërmjet kadastrës. Për arsye të ndryshme, ky proces nuk është lehtë për të zbatuar, andaj ky tregues duhet të tregojë sa komunat kanë qenë të suksesshme në këtë detyrë.

Vlera mesatare e notës për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara në vitin 2010 është 3. Në këtë tregues kemi konstatuar përmirësim të gjendjes: në vitin 2008 vlera ka qenë 2,83, ndërsa në 2009 - 2,92 që nënkupton se ngadalë por sigurt komunat marrin pronësinë mbi objektet shkollore. Me gjithë këtë, në vitin 2010 kemi 5 komuna të cilat nuk kanë në pronësi asnjë ndërtesë shkollore në territorin e tyre për dallim nga 4 komunat që kanë marrë pronësinë e gjitha ndërtesave shkollore.

Mesatarisht, Pronësia mbi objektet shkollore është ndërmarrë në 40-60% të objekteve. Sërish, si arsye për këtë gjende theksohen marrëdhëniet pronësore-ligjore dhe zotësie mbi objektet si dhe në evidencën e paqartë të kadastrës.

Megjithatë, kjo çështje edhe këtë vit nuk ka qenë prioritet për zgjedhje në nivel komunal.

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Që të mund komuna si pronar i shkollave të plotësojë prezencën në Bordet Shkollore, duhet të vendosen mekanizma për njoftim të rregullt. Ajo mund të bëhet me sjelljen e një vendimi formal me të cilën përfaqësuesit/anëtarët e Bordeve Shkollore detyrimisht duhet të njoftojnë për seancat dhe gjendjet e shkollave.
- Të zhvillohen takime të rregullta mes kryetarit të komunës dhe administratës dhe anëtarëve të Bordeve Shkollore.
- Regjistrat komunale të shkollave të standardizohen dhe të prezantohen ueb regjistra (baza) të cilat do të përdorin Ministria e Arsimit dhe Shkencës dhe komuna.
- Të formalizohet procedura për hapjen e shkollave të reja dhe mbylljen e shkollave dhe lëndëve të vjetra, me afate të caktuar dhe subjekte autorizuese.
- Me ndihëm ne BNJVL-së, secila komunë të përgatit strategji lokale për zhvillimin e arsimit.

2.3. Nën-indeks i menaxhimit financiar të sistemit lokal arsimor

Me decentralizimin, niveli qendror transferon NJVL-së një shumë të caktuar të mjeteve për arsim në formë të dotacioneve, por njësoj mbetet mundësia e komunës të shpërndajë financa nga burimet vetjake që të përmirësojë performancat në arsim. Përveç shumës së parave që e kanë të dispozicion, me rëndësi të madhe është e mënyra si udhëhiqen këto para, por edhe si kontrollohen shpenzimet lidhur me arsimin. Ky nën-indeks synon të pasqyrojë si komunat tona janë vendosur në kuptim të financimit të shkollave të tyre.

Ky nën-indeks paraqet përzierje të 6 treguesve të cilat duhet të zbulojnë: çfarë është përpjesëtimi i mjeteve të harxhuara për arsim dhe dotacionet e fituara nga niveli qendror; sa është pjesëmarrja me mjete vetjake të komunës në shpenzimet e plota të bëra për arsim, sa është pjesa e shpenzimeve kapitale të komunave të synuara për arsim; sa dotacione kapitale për arsim janë fituar nga niveli qendror në emër dhe dispozicion të komunës; a kanë financiar komunat angazhim të kuadrove plotësues në shkollat dhe sa ka qenë efektive menaxhimi i mjeteve ekzistuese financiare për arsimin. Ndikim relativ në këtë nën-indeks, sipas notimit të pjesëmarrësve në hulumtimin, mbi gjithë indeksin është 32%.

Në tabelën më poshtë kemi një pasqyrë të gjithë treguesve të këtij indeksi dhe vlerën e tyre mesatare për vitin 2010.

2008		2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010	
NI 2	Nota mesatare	NI 2	Nota mesatare		Nota mesatare	NI 2
	3,33		3,17	2.1. Përpjesëtimi i gjithsej mjeteve të harxhuara në arsim dhe mjeteve të fituara me dotacion nga niveli qendror / 5%	4,33	
	2,25		2,33	2.2 Pjesëmarrje të mjeteve vetjake komunale në shpenzimet e plota për arsim / 25%	2,42	
2,56	2,08	2,64	2,33	2.3. Shpenzime kapitale të synuar për arsimin / 15%	2,25	2,75
	1,42		1,33	2.4. Shuma e dotacioneve kapitale për arsim të fituara nga niveli qendror, në emër dhe dispozicion të komunës / 5%	1,42	
	1,75		1,92	2.5. Kuadro plotësues mësimesor financiar nga komunat / 20%	1,58	
	3,67		3,67	2.6. Menaxhim efektiv financiar i sistemit arsimor lokal / 30%	4,00	

Në vazhdim, hollësisht do të analizojmë gjashtë treguesit që përbëjnë këtë nën-indeks:

Tregues 2.1: Përpjesëtimi i gjithsej mjeteve të harxhuara në arsim dhe mjeteve të fituara me dotacion nga niveli qendror

Ky tregues pasqyron sa mjete për arsim ka harxhuar komuna nga mjetet që i fiton si dotacion nga pushteti qendror. Treguesin e fitojmë kur mjetet e plota të realizuara për arsim të mesëm dhe fillor për secilën komunë i pjesëtojmë me mjetet e plota të fituara nga niveli qendror me bllok-dotacione.

Nota mesatare për vitin 2010 është 4,33, që do të thotë se kemi rritje të vlerës së treguesit për dallim nga viti 2008 (3,33) dhe 2009 (3,17). Shpenzimi mestar ka qenë për 7% më tepër nga bllok dotacionet nga shteti. Nëse në kalkulimin e shtojmë edhe komunën e cila është në fazën e parë të decentralizimit fiskal, kjo përqindje do të rritej në 12%.

Në 2008 komunat nga bllok dotacionet kanë marrë mesatarisht nga 34484 denarë për nxënës, në 2009 kanë marrë 41784, ndërsa në 2010, 41725, ndërsa shpenzimet mesatare për nxënës kanë qenë: 34718 në 2008, 41601 në 2009 dhe 44427 denarë në vitin 2010.

Mund të përfundojmë që komunat harxhojnë më tepër mjete për arsimin nga ajo që fitojnë nga dotacionet e pushtetit qendror dhe ekziston trend i rritjes së mjeteve personale të shpenzuara për arsimin, që praktikisht do të thotë se

nevojat e shkollave po rriten ndërsa mjetet për nevojat e rritura i plotësojnë vetë komunat.

Tregues 2.2: Pjesëmarrje të mjeteve vetjake komunale në shpenzimet e plota për arsim

Ky tregues tregon sa është pjesëmarrja e komunës me mjete financiare nga burime vetjake në financimin e ingjercave në arsim. Fitohet kur mblidhen gjitha mjetet vetjake që komuna ka investuar në arsim (mirëmbajtja, investimet, inventar i imët) për nxënës dhe pjesëtohen me mjetet e realizuara në arsim për nxënës sipas bilancit përfundimtar të komunës. Sipas kritereve për notim, nota mesatare për 12 komunat e hulumtuara është 2,42.

Në vitin 2010 komunat nga faza e dytë e decentralizimit fiskal kanë marrë pjesë me mjete vetjake në shpenzimet e plota për arsimin me 2,31%. Nëse këtu përfshijmë edhe komunën e cila ende gjendet në fazën e parë, kjo përqindje do të rritet në 4,48%. Në dy rastet kemi ulje të kësaj përqindje për dallim nga vitet 2008 dhe 2009. Shqyrtuar individualisht, në vitin 2010 vetëm një komunë është që nuk ka investuar asnjë financë vetjake ndërsa numri më i madh i komunave (8) kanë investuar mjete vetjake në vlerë prej 0,1 deri 3% të shumës së plotë. Përqindja më e madhe ka qenë 12,62%, përveç në një komunë e cila ende gjendet në fazën e parë të decentralizimit fiskal, në të cilën kjo përqindje ka qenë 30.

Në vitin 2010 mund të përfundojmë që shumë komuna investojnë me mjete vetjake në arsim por shuma e këtyre mjeteve është shumë e vogël.

Tregues 2.3: Shpenzime kapitale të synuar për arsimin

Nga ky tregues shikojmë sa shpenzime kapitale janë synuar për arsim në krahasim me shpenzimet e plota kapitale të komunës. Njehsimi është bërë kur shpenzimet e plota kapitale për arsimin e mesëm dhe fillor (vetjake ose nëpërmjet dotacioneve kapitale nga MASH) pjesëtohen me shpenzimet e plota komunale.

Vlera mesatare e notave për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara në vitin 2010 është 2,25, e cila është në nivel të njëjtë si edhe në vitin 2008. Sipas të dhënave nominale në vitin 2010, pjesëmarrja mesatare e shpenzimeve kapitale në arsim në shpenzimet e plota kapitale të komunës ka qenë 3,84%. Në vitin 2008, kjo përqindje ka qenë 2,1% ndërsa në 2009, 4,2%. Shikuar individualisht, në vitin 2010 në 5 komuna (41,6%) nuk ka pasur asnjë investim kapital në arsim ndërsa proporcioni më i lartë i regjistruar është 15% të shpenzimeve të plota kapitale.

Në përgjithësi, mund të përfundohet që shpenzimet kapitale në arsim janë të vogla në krahasim me shpenzimet e përgjithshme kapitale në komunat. Megjithatë, kjo përqindje realisht mund të jetë më e lartë por për arsye të ndryshme, projektet nga arsimi shpeshherë shfaqen në pjesën e programeve për

veprimtari komunale ose efikasitet energjetik, që pak e ndryshon pasqyrën për investimet e komunave në shkollat e tyre.

Tregues 2.4: Shuma e dotacioneve kapitale për arsim të fituara nga niveli qendror, në emër dhe dispozicion të komunës

Ky tregues tregon në çfarë vëllimi pushteti qendror ka transferuar mjete për investime kapitale në shkollat edhe atë nëpërmjet buxhetit komunal dhe jo drejt nga niveli qendror në shkollat. Mënyra e tillë e financimit të investimeve kapitale është shumë e rëndësishme për autonominë financiare të komunës dhe për menaxhimin e drejtë dhe zotërimin e investimeve në arsim.

Vlera mesatare e notave për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara në vitin 2010 është 1,42 (d.m.th në nivel prej viti 2008). Vetëm dy komuna kanë fituar mjete për investime kapitale në arsim.

Ajo do të thotë se pushteti qendror ende investimet kapitale në arsim i drejton në shkollat dhe i shmang komunat dhe me atë nuk e respekton Ligjin për Financim të Njësive të Vetëqeverisjes Lokale dhe nuk i përcjell dotacionet kapitale në komunat.

Tregues 2.5: Kuadro plotësues mësimor financiar nga komunat

Ndonëse nuk është obligim ligjor, disa komuna, për të rritur cilësinë e arsimit, angazhojnë kuadër plotësues mësimor, të cilin financojnë nga buxheti vetjak. Ajo shpeshherë ndodh për të parandaluar ndërprerjen e procesit mësimor gjatë mungesës së mësimdhënësve të rregullt por edhe të përforcohet procesi mësimor. Ky tregues tregon sa është numri i personave nga kuadri mësimor dhe stafi ndihmues që është i financiar nga komunat. Për të krahasuar të dhënat në nivel të Republikës, nuk është marrë parasysh shuma e mjeteve të angazhuara, por numri absolut i personave të angazhuar.

Nga grupi i 12 komunave në vitin 2010 vetëm 2 komuna kanë financiar fuqi plotësuese në arsim, ndërsa nota mesatare e këtij treguesi është 1,58.

Në praktikë, kjo do të thotë se angazhimi i kuadrove plotësues mësimor, financiar nga mjetet vetjake të komunës, nuk praktikohet shpesh nga komunat, por sërish është prezent si dukuri.

Tregues 2.6: Menaxhim efektiv financiar i sistemit arsimor lokal

Ky tregues pasqyron nivelin e aftësisë së administratës komunale për menaxhim efektiv me mjetet e arsimit: në çfarë baza shpërndahen dhe transferohen këto mjete, a kujdesen për shpenzimet, etj.

E masim si përmbledhje akumuluese të disa variablave: ekzistimi i vendimit të Këshillit të Komunës për matësit dhe kriteret e shpërndarjes së mjeteve mes shkollave të komunës; vendosja e procedurave lokale për rregullimin e punës dhe planifikimit buxhetor të shkollave; analiza të gjendjeve financiare dhe nevojave të shkollave, të bëra në bazë të treguesve organizues, financiar dhe tjerë; hartimi i elaboreteve për racionalizim të shpenzimeve në shkollat dhe transferime me kohë të mjeteve financiare në shkollat.

Vlera mesatare e notave për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara në vitin 2010 është 4, që nënkupton se ka përmirësim në krahasim me vitet tjera. Kjo notë tregon që gjendja është e mirë, por sërish evidentohet që **obligimi ligjor për të sjellë vendim të Këshillit për matjes dhe kriteret e shpërndarjes së mjeteve nga bllok-dotacionet mes shkollave në territorin e komunës respektohet, por jo në gjitha komunat.**

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Transferimi i bllok dotacioneve të bëhet brenda afateve të caktuara posaçërisht në fund të vitit për shkak të vonesës së mjeteve dhe mbylljes së sistemit të arkës, mjetet praktikisht nuk mund të përdoren. Investimet e MASH-it të publikohen deri në tetor për vitin e kaluar, për përvijim të buxheteve të komunave.
- Bllok dotacionet për arsimin fillor, të mesëm dhe transportin shkollor duhet të bashkohen në një dotacion të përgjithshëm për arsim që do të jep më tepër liri komunave gjatë menaxhimit të mjeteve dhe do të hap mundësi për racionalizim të shpenzimeve. Në këtë dotacion duhet të planifikohen edhe mjetet për përgatitje dhe rroga solidare, për kontrollë shëndetësore dhe sanitare, sigurim, siguri, etj.
- Pajtueshmëria për punësim dhe rivendosja e kuadrove në arsim të bëhet ingjercencë e NJVL-së, për të shmangur vrimat të cila paraqiten në fillim të vitit shkollor dhe për shkak të mungesës më të gjatë të punonjësve për shkak të sëmundjeve, etj.
- Investimet kapitale në shkolla tërësisht të realizohen nëpërmjet dotacioneve kapitale në komunat, për shkak të koordinimit, investimeve në pajtim me nevojat dhe për mbështetje të planifikimit strategjik të komunave.
- Gjate buxhetimit, duhet të merren parasysh gjitha mjetet të cilat janë drejtuar arsimit, posaçërisht ata për investime kapitale, të buxhetoren në programin për arsim dhe mos të shfaqen në programe tjera. Në këtë mënyrë do të sigurohet një pasqyrë e vërtetë për përpjekjet dhe investimet e komunave në pjesën e arsimit.
- Obligimi ligjor për të sjellë vendim të Këshillit për matjet dhe kriteret e shpërndarjes së mjeteve nga bllok-dotacionet mes shkollave në territorin e komunës duhet të respektohen. Marrja e vendimeve të tilla do të nënkuptojë prezantim të parashikimit, objektivitetit dhe transparencës gjatë shpërndarjes së mjeteve dhe është një prej gjërave që duhet të zhvillohen në nivelin lokal.
- Duhet më shpesh të zhvillohen analiza të gjendjes financiare dhe nevojave të shkollave dhe të kryhen në mënyrë të sistematizuar dhe përfshirëse. E njëjta vlen edhe për përgatitjen e elaborateve dhe planeve për racionalizim të shpenzimeve në shkollat.

2.4. Nën-indeksi i shërbimeve komunale në arsim

Nën-indeksi i performancave të shërbimeve në arsim përfshin 4 treguesit vijues: pajisja e shkollave sipas normave dhe standardeve të caktuara për hapësirë dhe pajisje; efektiviteti në sigurimin e transportit të nxënësve falas dhe drunj për shkollat; kapaciteti administrativ i angazhuar për udhëheqjen e arsimit dhe qasja strategjike për udhëheqjen e sistemit dhe shërbimeve arsimore lokale.

Ky nën-indeks ka ndikim relativ mbi indeksin e plotë prej 25%. Nota mesatare në nivel të Republikës është 4,13 që shënon rritje në krahasim me vitet e kaluara kur vlera e indeksit ishte 3,88.

Në tabelën më poshtë kemi një pasqyrë të gjithë treguesve të këtij indeksi dhe vlerën e tyre mesatare për vitin 2010.

2008 dhe 2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010	
NI 3	Nota mesatare		Nota mesatare	NI 3
3,88	3,92	3.1. Shkollat pajisen për të plotësuar normat dhe standardet për hapësirë dhe pajisje / 35%	3,83	4,13
	4,58	3.2. Efektiviteti në sigurimin e transportit falas të nxënësve dhe drunj për shkollat / 23%	4,83	
	4,17	3.3. Kapaciteti organizues për udhëheqje me sistemin dhe shërbimit arsimore lokale / 21%	4,33	
	2,75	3.4. Qasja strategjike për udhëheqjen e sistemit dhe shërbimet arsimore lokale / 21%	3,67	

Në vazhdim, hollësisht do të analizojmë gjashtë treguesit që përbëjnë këtë nën-indeks:

Tregues 3.1: Shkollat pajisen për të plotësuar normat dhe standardet për hapësirë dhe pajisje

Ministria e Arsimit dhe Shkencës ka sjellë normat dhe standardet për hapësirë dhe pajisje të shkollave, të cilat paraqesin standardet minimale që duhet të posedon çdo shkollë. Në momentin kur shkollat u dorëzuan në nivelin lokal, konstatimi i përgjithshëm ishte se pajisja nuk plotëson standardet. Pushteti qendror nuk përgatiti dotacione synuese, madje asnjë mekanizëm për t'i dorëzuar shkollat në gjende solide, por në mënyrë implicite pushteteve lokale ju mbeti detyra të kujdesen për shkollat, të punojnë sipas këtyre normave dhe standardeve. Me këtë tregues ne masim: a është njoftuar administrata komunale me normat, a ka bërë incizim të gjendjes së shkollave dhe a kanë investuar mjete plotësuese në shkollat për inventar dhe pajisje shkollore.

Vlera mesatare e notave për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara në vitin 2010 është 3,83. Shikuar sipas komunave, vetëm 1 prej tre nuk përdor normat dhe standardet, nuk ka bërë analizë të gjendjes në shkollat dhe nuk ka ndarë mjete për atë qëllim. Nga ana tjetër, 6 prej 12 komunave kanë marrë notë të lartë, që do të thotë se i dinë normat, bëjnë incizim dhe investojnë mjete.

Konkluzioni i përgjithshëm është se komunat janë të njoftuar me normat dhe standardet, kanë realizuar incizime të caktuara të gjendjes dhe disa kanë investuar mjete për përmirësimin e gjendjes sipas planeve dhe programeve paraprakisht të caktuar.

Tregues 3.2: Efektiviteti në sigurimin e transportit falas të nxënësve dhe drunj për shkollat

Ky tregues tregon sa efektive janë siguruar transporti dhe drunj për nxënësit në komunën. Matet me kombinimin e variablave: mënyra e zbatimit të furnizimeve publike; rregullsia e sigurimit të drunjve dhe transportit për nxënësit, arsyet për vonesat eventuale dhe ndërprerja e mësimin për shkak të mungesës së transportit ose drunjve.

Vlera mesatare e notave për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara është 4,83 që është përmirësim i notës nga monitorimi i fundit (4,58).

Komunat me sukses e organizojnë transportin falas të nxënësve dhe ngrohjen për shkollat, pa vonesa të mëdha të shërbimeve dhe pa ndërprerja të mësimin. Megjithatë, për shkak të udhëzimeve që merren nga Byroja për Furnizime Publike, komunat janë të obliguara që furnizimet t'i transferojnë shkollave, që është potencial për humbje në bazë të mungesës së ekonomisë së vëllimit.

Tregues 3.3: Kapaciteti organizues për udhëheqje me sistemin dhe shërbimeve arsimore lokale

Nuk mund të ketë rezultate në asnjë veprimtari, posaçërisht në një shërbim masiv siç është arsimi, pa mos angazhuar resurse përkatëse njerëzore që do të organizojnë dhe menaxhojnë implementimin e shërbimit. Për këtë arsye është prezantuar ky tregues që duhet të zbulojë sa potencial njerëzor është angazhuar në arsim nga administrata komunale (a ka person që punon në arsim, e bërë atë ekskluzive ose vetëm pjesërisht, a ekziston inspektor komunal për arsim dhe si në mënyrë organizuese komuna komunikon me shkollat).

Gjysma e komunave të analizuara kanë punësuar së paku një person që punon vetëm në arsim, kanë inspektor për arsim dhe praktikojnë 3-5 mënyra të komunikimit me shkollat. Vetëm 1 komunë nuk ka asnjë person përgjegjës për arsimin (madje as një pjesë e orarit të tij/saj), nuk ka inspektor lokal për arsim dhe përdor më pak se dy mënyra të komunikimit me shkollat. Vlera mesatare e notave për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara është 4,33.

Në përgjithësi, rezultatet tregojnë që mesatarisht në komunat kanë person të punësuar i cili vetëm një pjesë të kohës e kushton arsimin dhe shpeshherë është inspektor për arsim dhe zbatohen dy mënyra dhe forma të komunikimit me shkollat.

Tregues 3.4: Qasja strategjike për udhëheqjen e sistemit dhe shërbimeve arsimore lokale

Ky është një tregues shumë i rëndësishëm, sepse në fakt tregon sa i rëndësishëm është arsimi për komunën. Ajo matet me kombinim të disa variablave: a ekziston strategji për arsim dhe në çfarë forme, a ka projekte të buxhetuara nga ajo strategji dhe a përfshihen rezultatet e vetë-vlerësimit të shkollave në procesin e planifikimit strategjik të komunës.

Vlera mesatare e notave për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara është 3,67 që është një rritje e madhe në krahasim me 2008 dhe 2009 kur ishte 2,75. Përmirësimi është vërejtur në pjesën e buxhetimit të projekteve nga strategjitë për arsim dhe mënyrat e përdorimit të vetë-vlerësimit të shkollave në procesin e planifikimit operativ dhe strategjik.

Numri i komunave që kanë mbetur në nivelin fillestar, me notën 1 është zvogëluar prej 5 në vitin 2009 në 1, që nënkupton se komunat kanë punuar në përmirësimin e planifikimit strategjik të arsimin. Megjithatë, mbetet konstatimi që dobët merren parasysh rezultatet nga vetë-vlerësimi i shkollave.

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Normat dhe standardet për hapësirë dhe pajisje shkollore duhet të sillen si akte nënligjore ndërsa realizimi i tyre duhet të ndihmohet me prezantimin e financimit special synues me dotacione për implementimin e tyre.
- Të stimulohen partneritete me biznes sektorin në investimin e hapësirës mësimore dhe pajisjes në shkollat profesionale.
- Komunat duhet të kenë lirinë të vendosin a do të bëjnë ata furnizimin publik për drunj dhe transport ose do të lënë shkollave. Byroja për Furnizime Publike nuk duhet të imponojë kufizime në këtë drejtim.
- MASH-i duhet të ndajë mjete për stimulimin e prezantimit të burimeve alternative për ngrohje dhe efikasitet energjetik në shkollat.
- Të punësuarit në departamentet dhe sektorët komunal për arsim duhet të kenë trajnim të mëtutjeshëm profesional dhe seminare për fitimin e njohurive dhe aftësive të reja për drejtimin më të mirë të sistemit arsimor lokal.
- Përpilimi i strategjive për arsim duhet të planifikohet dhe buxhetohet me kohë dhe vetë strategjitë duhet të jenë bazë për planet dhe buxhetet vjetore të komunave.

2.5. Nën-indeks i transparencës dhe llogaridhënies në arsim

Transparenca dhe llogaridhënia e komunës nuk duhet të harrohen për asnjërin nga injerencat individuale. Andaj, në këtë monitorim duhet vëzhguar edhe në nivel të arsimit. Nën-indeksi përbëhet vetëm nga dy tregues, të cilat në vete përfshijnë shumë elemente: transparencë dhe publicitet në punën e komunës nga fusha e arsimit dhe llogaridhënie në punën dhe gatishmërinë e informatave me karakter publik. Treguesit vlerësohen në bazë të përgjigjeve cilësore të mbledhura me pyetësorët dhe intervistave të bëra gjatë fazës së grumbullimit të të dhënave.

Faktori i peshës së këtij nën-indeksi është 16/100, ky nën-indeks merr pjesë me peshë prej 16% në vlerën e plotë të IPDA, që do të thotë se sipas mendimeve të nëpunësve përgjegjës shtetëror dhe kryetarët e komunave partnere, ky nën-indeks paraqet faktorin më të parëndësishëm për decentralizim të suksesshëm fiskal. Mesatarja republikane prej 3,73 në 2009 është ulur në 3,53 në 2010.

Në tabelën më poshtë kemi një pasqyrë të gjithë treguesve të këtij indeksi.

2008 dhe 2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010	
NI 4	Nota mesatare		Nota mesatare	NI 4
3,73	3,92	4.1. Transparencë dhe publicitet në punën e komunës nga fusha e arsimit / 45%	3,67	3,53
	3,58	4.2. Llogaridhënie në punën dhe gatishmëri të informatave me karakter publik / 55%	3,42	

Tregues 4.1: Transparencë dhe publicitet në punën e komunës nga fusha e arsimit

Vlera e këtij treguesi tregon sa publik dhe transparent është zbatimi i arsimit në komunën përkatëse. Ajo përfshirin variablat vijuese: mënyra e informimit të qytetarëve për çështjet e lidhura me arsimin; organizimin e takimeve me përfaqësuesit dhe bordet shkollore (BSH) dhe udhëheqjes/administratës së komunave; takime mes shoqatave rinore të qytetarëve dhe udhëheqjes komunale për tema të lidhur me arsimin.

Vlera mesatare e notave për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara është 3,67.

Gjendja mesatare është: përdoren tre mënyra të informimit të qytetarëve për arsimin; në disa komuna organizohen takime mes udhëheqjes së komunave dhe përfaqësues të bordeve shkollore, por më shpesh organizohen takime me shoqatat e qytetarëve për tema lidhur me arsimin edhe atë në nivel vjetor.

Tregues 4.2: Llogaridhënie në punë dhe gatishmëri të informatave me karakter publik

Llogaridhënia është pak më e ndryshme nga transparenca sepse ka të bëjë me mënyrat të cilat komunat japin llogari para qytetarëve për punët financiare dhe resurset tjera në arsim. Gjatë vlerësimit të këtij treguesi, merren parasysh njohuritë nëse ekziston: publikim i temave nga fusha e arsimit në raportet ose në materialet informuese për qytetarët; publikimi i planeve financiare dhe bilanceve përfundimtare të shkollave në gazetën zyrtare komunale; a janë vendosur informatat publike për arsim në internet faqen e komunës dhe raportet e vetë-vlerësimit a publikohen në ueb faqen e komunës.

Vlera mesatare e notave për këtë tregues për 12 komunat e hulumtuara është 3,42, e cila mund të përshkruhet si: arsimi është pjesërisht i përfaqësuar në raportet dhe materialet informuese; raportet financiare të shkollave publikohen në gazetën zyrtare; informatat publike nga fusha e arsimit nuk janë të vendosur në internet faqen e internetit ndërsa raportet e vetë-vlerësimit nuk publikohen në ueb faqen e komunës (ndonëse është obligim ligjor).

Të gjitha komunat sigurojnë forma dhe mënyra për informim të qytetarëve me të dhënat lidhur me arsimin dhe i publikojnë ndërsa 11 prej 12 komuna i publikojnë raportet financiare të shkollave në gazetën zyrtare të komunës.

Raportet e vetë-vlerësimit të shkollave nuk publikohen në ueb faqet nga asnjë prej komunave, që është në kundërshtim me rregulloret ligjore.

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Komuna duhet të stimulojë hapjen e ueb faqeve për shkollat dhe azhurnimin e rregullt të tyre me gjitha evenimentet, të dhënat, etj, të cilat do të mund të promovohen nëpërmjet ueb faqes së komunës.
- Përfshirja e OJQ-ve drejt në shkollat nëpërmjet projekteve të përbashkëta.
- Takime më të shpeshta për informim të qytetarëve mbi fushën e arsimit me pjesëmarrje të përfaqësuesve të bordeve shkollore dhe udhëheqjes së komunës. Bashkësitë vendore, si dorë e vazhduar e komunës dhe informues më i lehtë për qytetarët duhet të përdoren edhe për qëllimet e arsimit.
- Organizim i panairit për arsim ose ditë të arsimit fillor në nivel komunal ose ndër-komunal gjatë së cilës në mënyrë direkte do të prezantohen shkollat dhe komunat.
- Raportet financiare të shkollave të publikohen në ueb faqet (komunale, shkollore) por edhe të ndahen në mbledhje prindërore.
- Publikimi i broshurës vjetore për informim të qytetarëve për arsim bashkë me raportet tjera financiare ose në veçanti.

3. Analizë të rezultateve të decentralizimit në urbanizmin dhe planifikimin urbanistik për vitin 2010

3.1. Indeks i performancave të decentralizimit në urbanizëm dhe planifikim urbanistik (IPDU)

Zbatimin e decentralizimit në fushën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik e matim nëpërmjet IPDU - Indeksi i Performancave të Decentralizimit në Fushën e Urbanizmit dhe Planifikimit Urbanistik. IPDU është një përmbledhje e treguesve që pasqyrojnë nivelin që kanë arritur komunat në kuptim të zbatimit të politikave për urbanizëm dhe planifikim urbanistik. Ky indeks në dymbëdhjetë komunat e analizuara për vitin 2008 ishte 3,12, për 2009 ka shënuar rënie në 3,05 që në fund sërish të rrit vlerën dhe të arrijë 3,24.

Kjo do të thotë se në fushën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik në vitin 2010, procesi i decentralizimit në përgjithësi ka pasur performanca më të mira për dallim nga vitet 2008 dhe 2009.

Indeksi i IPDU-së është i përbërë nga 4 nën-indekse dhe madhësia e tij varet nga ndikimet përkatëse. Nën-indeksi i parë (NI 1) përfshin zbatimin e politikave për decentralizim në pjesën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik. Ky nën-indeks në përgjithësi jep perceptimin e komunave për lirinë e tyre mbi këtë ingjerençë. Nën-indeksi i dytë (NI 2) mat gjendjen financiare të komunave në fushën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik dhe ka të bëjë me kapacitetet fiskale të komunës për hartimin dhe realizimin e planeve urbanistike. Nën-indeksi i tretë (NI 3) mat performancat e shërbimeve komunale në pjesën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik dhe ka të bëjë dhe efektivitetin e komunave gjatë ofrimit të shërbimeve të ndryshme nga fusha e kësaj ingjerençe. Nën-indeksi i katërt (NI4) ka të bëjë me transparencën dhe llogaridhënien e NJVL-së në pjesën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik në bazë të hapave ligjore që janë ndërmarrë nga komunat për informim të implementimit të detyrave si dhe në bazë të aktiviteteve tjera individuale që komunat i zbatojnë për të siguruar transparencë dhe llogaridhënie më të madhe të komunave për ingjerençën e caktuar.

Vlerat e nën-indekseve që formojnë IPDU-në me faktorët e tyre peshues për vitet 2008, 2009 dhe 2010 janë dhënë në tabelën më poshtë:

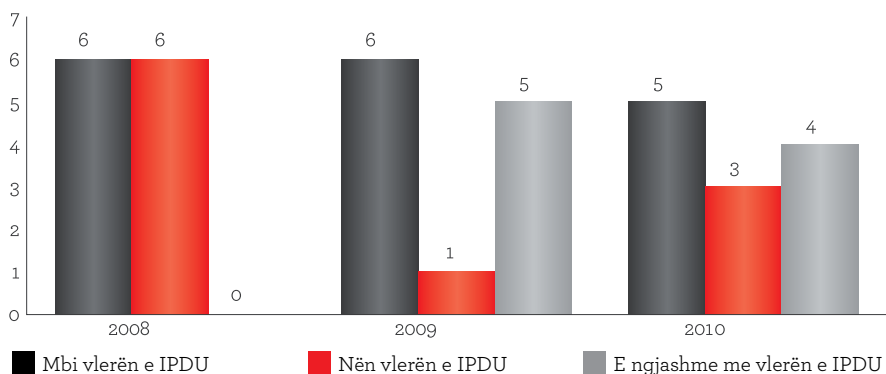
	Nën-indekse	Faktori i peshës	RM 2008	RM 2009	RM 2010
1.	NI 1 - Zbatimi i politikave për decentralizim në pjesën e urbanizmit	28%	2,59	2,62	2,70
2.	NI 2 - Gjendja financiare e NJVL-ve në fushën e urbanizmit	31%	3,44	3,13	3,37
3.	NI 3 - Performancat e shërbimeve të NJVL-ve në pjesën e urbanizmit	24%	3,13	3,18	3,10
4.	NI 4 - Transparencë dhe llogaridhënie në fushën e urbanizmit	17%	3,42	3,42	4,10
IPDU			3,12	3,05	3,24

Siç mund të shihet nga tabela, rëndësi më të madhe për zbatimin e ingjercave nga fusha e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik ka nën-indeksi NI 2, d.m.th., gjendja financiare e NJVL-ve në pjesën e urbanizmit, ndërsa më pak rëndësi në aspekt të decentralizimit është vlerësuar nën-indeksi NI 4 - transparencë dhe llogaridhënie në fushën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik.

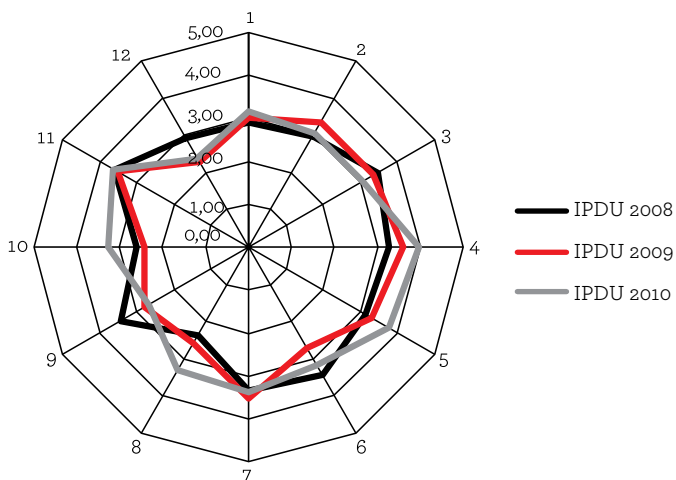
Vlerë më të madhe në 2010 ka nën-indeksi për Transparencë dhe Llogaridhënie në Fushën e Urbanizmit - 4,10 dhe ka shënuar rritje të madhe për 20% në krahasim me vitet 2008 dhe 2009. Gjithashtu, nën-indeksi për gjendjen financiare të NJV-ve në fushën e urbanizmit është rritur prej 3,13 në 2009 në 3,37 në vitin 2010, por sërish ndonëse shënon rritje prej 7,8% për dallim nga 2009, ende nuk ka arritur vlerën që ka pasur në vitin 2008 - 3,44. Nën-indeksi për performancat e shërbimeve në NJVL në pjesën e urbanizmit pas rritjes së vlerës në vitin 2009 për 1,6% për dallim nga viti 2008, në 2010 sërish shënon ulje për rreth 2,5% në krahasim me vitin 2009. Ndonëse në 2010 ende ka rritje të nën-indeksit për implementimin e politikave për decentralizim në pjesën e urbanizmit - 3% për dallim nga vitin 2009 - ky nën-indeks ka marrë notën më të ulët - 2,70.

Nga 12 komunat e vëzhguara në 2010: 5 kanë pasur vlerë më të lartë, 4 vlerë më të ulët ndërsa 3 kanë pasur vlerë të ngjashme të IPDU¹⁰ për 12 komunat. Kjo përqindje për 2008, 2009 dhe 2010 është prezantuar në figurën më poshtë. Duke marrë parasysh që numri i komunave që kanë vlerë të ngjashme me IPDU vazhdimisht rritet në periudhën 2008-2010, tregon faktin që performancat e komunave në urbanizmin janë duke u barazuar, d.m.th. decentralizimi ka nxitur sigurim të performancave të ngjashme (dhe shërbime) të qytetarëve.

10 Njësoj sikur vlera e IPDU-së është intervali i caktuar me kufij ±8% të vlerës së IPDU

Në figurën më poshtë janë dhënë vlerat e indeksit IPDU për gjitha 12 komunat në veçanti edhe atë për 2008, 2009 dhe 2010. Qendra tregon vlerën 1 të indeksit, i cili rritet drejt periferisë deri në vlerën maksimale 5.

Më poshtë është dhënë një pasqyrë e hollësishme për secilin nën-indeks dhe tregues që e formojnë atë nën-indeks. Njëherë është dhënë përshkrim për secilin prej treguesve dhe pastaj nota mesatare në pajtim me kriteret e dhëna në Aneksin 3.

3.2. Nën-indeks për implementimin e politikave për decentralizim në urbanizmin

Ky nën-indeks formohet nga tregues me të cilat jepet vlerësim sa politikat kombëtare implementohen dhe/ose kontribuojnë për decentralizimin e suksesshëm. Faktori i

peshës së këtij nën-indeksi është 28/100, d.m.th., ky nën-indeks merr pjesë me peshë prej 28% të vlerës së plotë të IPDU.

Vlera e këtij nën-indeksi dhe notat mesatare të treguesve që e formojnë për 2008, 2009 dhe 2010 janë shfaqur në tabelën, ndërsa më poshtë është dhënë përshkrimi i hollësishëm i secilit prej treguesve. Vlera e këtij nën-indeksi është më e ulët në krahasim me nën-indeksat tjera, ndonëse shënon sërish një rritje të vogël prej 3% gjatë vitit 2010 në krahasim me 2009.

2008		2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010		
NI 1	Nota mesatare	NI 1	Nota mesatare		Vlera mesatare	Nota mesatare	NI 4
2,59	3,83	2,62	3,92	1.1 Bashkëpunimi mes komunës dhe pushtetit qendror / 32%	0,75	4,17	2,70
	2,00		2,00	1.2 Liri në ekzekutimin e ingjercave / 68%	1,62	2,00	

Rritja e këtij nën-indeksi për dallim nga 2008 dhe 2009 bëhet kryesisht nga numri më i madh i pajtimeve të fituara nga PU nga ana e ministritë përkatëse gjatë vitit 2010.

Tregues 1.1: Bashkëpunimi mes komunës dhe pushtetit qendror në fushën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik.

Ky tregues tregon se në çfarë mase pushteti qendror i ndjek aktivitetet e NJVL-ve në fushën e sjelljes së dokumentacionit urbanistik. Duke marrë parasysh faktin që NJVL-të sipas rregullave ligjore janë të obliguar të kërkojnë dhe marrin pajtim për dokumentacionin urbanistik ose për pjesë të aktiviteteve tjera lidhur me planifikimin urbanistik nga ministritë dhe agjencitë shtetërore, ky tregues jep përpjesëtimin mes pajtimeve të kërkuara nga ana e NJVL dhe pajtimeve të fituara nga ana e pushtetit qendror. Sa më i madh ky tregues aq më i madh bashkëpunimi mes NJVL dhe pushtetit qendror. Ky tregues ishte vlerësuar me faktor peshues prej 32%

Vlera e këtij treguesi është rritur prej 0,69 në 2009 në 0,75 në vitin 2010. Notat përkatëse mesatare për këtë tregues janë 3,83 (2008) dhe 3,92 (2009) dhe 4,17 në vitin 2010.

Praktikisht, kjo do të thotë se Komunitat e analizuar në vitin 2010 kanë realizuar përqindje më të madhe të pajtimeve të fituara pas kërkesave të dorëzuara në ministritë përkatëse në krahasim me vitet 2008 dhe 2009 në lidhje me bartjen e dokumentacionit urbanistik.

Më pak vështirësi në procesin e përpunimit dhe sjelljes së PU-ve komunitat kanë me Ministrinë e Kulturës ndërsa më vështirë e kanë me kadastrën.

Tregues 1.2: Liri në ekzekutimin e ingjerecave

Ky është treguesi i dytë që merr pjesë në formimin e nën-indeksit. Ky tregues është me faktor 68% dhe është rezultat i mendimeve të punësuarve në sektorët për urbanizëm dhe kryetarët e komunave për ndikimin që ka pushteti qendror mbi implementimin e kësaj ingjerece, si dhe rëndësia e lirisë më të madhe gjatë implementimit të ingjerecës që shpie drejt efektivitetit dhe efikasitetit më të madh në punë. Ky tregues është i vetmi prej treguesve që vlerën e saj ka fituar në bazë të mendimeve nga të punësuarit e intervistuar në sektorët për urbanizëm dhe kryetarët e komunave për rëndësinë e nivelit të lirisë së ekzekutimit të ingjerecës. Sipas mendimit të tyre, planifikimi urbanistik ende është shumë i centralizuar dhe nevojitet decentralizim i mëtutjeshëm i planifikimit urbanistik.

Duke marrë parasysh rëndësinë e madhe të këtij treguesi në sajë të nën-indeksit, vlera mesatare në vitin 2010, si dhe në dy vitet parake të analizuara, (2008 dhe 2009) është e ulët, vetëm 1,62, dhe nga kjo, nota mesare e treguesit është 2.

Vetëm 25% të komunave të analizuara mendojnë që rregulloret ekzistuese ligjore mbi urbanizmin dhe planifikimin urbanistik ka mundur tërësisht të implementohen nga komunat ndërsa tjetër mendojnë që kjo ka qenë e pamundshme për 75% të rregulloreve ligjore. Kjo është konsekuencë e ndryshimit të shpeshtë të ligjeve dhe akteve nënligjore të cilat nuk janë të përmbjllura dhe pajtuara tërësisht. Si rezultat i kësaj krijohen pasiguri ligjore dhe pamundësi për implementimin e përgjysmuar të ingjerecave.

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Ministrinë përkatëse duhet të japin pajtimet në periudhë më të shkurtë, duke respektuar afatet ligjore.
- Më shpejtë dhe konkretisht të jepen vërejtje në procesin e hartimit dhe sjelljes së planeve urbanistike.
- Pajtimi përfundimtar për planet urbanistike nga MTL të jepen vetëm në procedurë për sjellje të planeve urbanistike dhe mos të përfshihet edhe në përmbajtjen e planeve urbanistike.

- Procedurat për ndryshim të planeve duhet të thjeshtësohen por në mënyrë të kujdesshme që mos të krijohen mundësi për keqpërdorim dhe korrupsion. Shembull që potencon nevojën për kujdes gjatë procesit të sjelljes së ndryshimeve të procedurave: gjatë vitit 2010, komunat e analizuara kanë dorëzuar 1046 kërkesa për UPD Lokal, ndërsa janë aprovuar vetëm 634 kërkesa, para se Gjykata Kushtetuese të ndërpret ekzekutimin e akteve individuale ose veprimeve të tjera, gjegjësisht të ndërmarra në bazë të rregulloreve të kontestuara të Ligjit për Planifikim Hapësinor dhe Urbanistik “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” numër 51/2005, 137/2007, 91/2009 dhe 124/2010), shënuar në pikën 2 të Vendimit të Gjykatës Kushtetuese (U. Numër: 66/2010-O-O, në 01.12.2010).
- Komunat të marrin më tepër pavarësi në planifikimin, ndërsa organet shtetërore të mbrojnë interesat shtetërore, kushtetutshmërinë dhe ligjësinë.
- Komuna të jetë kompetente për shitjen e tokës shtetërore të pandërruar.
- Firmat e licencuar për hartim të PU të bëjnë analiza përkatëse të gjendjes reale të terrenit me qëllim që PU-ja të përputhet me gjendjen faktike.
- Agjencia Shtetërore për planifikim të hapësirës mos të kërkojë para për lëshimin e dokumenteve që janë të nevojshme për komunën.
- BNJVL të organizojë takime pune për vizitë të komunave në të cilat do të diskutohen edhe gjenden zgjidhje dhe jo problemet të zgjidhen me korrespondencë.

3.3. Nën-indeks i gjendjes financiare të komunës në urbanizmin

Ky nën-indeks ka lidhje me aftësinë financiare të komunave për implementim të ingjercencës në fushën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik. Faktori i peshës së këtij nën-indeksi është 31/100, d.m.th., ky nën-indeks merr pjesë me peshë prej 31% në vlerën e plotë të IPDU.

Vlera e këtij nën-indeksi dhe notat mesatare të treguesve që e formojnë për 2008, 2009 dhe 2010 janë shfaqur në tabelën, ndërsa më poshtë është dhënë përshkrim i hollësishëm i secilit prej treguesve. Vlera e këtij nën-indeksi është rritur prej 3,13 (2009) në 3,37 në 2010, por nuk ka arritur vlerën e vitit 2008 – 3,44.

2008		2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010		
NI 2	Nota mesatare	NI 2	Nota mesatare		Vlera mesatare	Nota mesatare	NI 2
	3,08		2,67	2.1 Aftësia financiare e komunës për implementim të PU / 21%	0,21	2,83	
	3,92		3,58	2.2 Shpenzime kapitale në komunën për banorë / 21%	2439,77	3,67	
3,44	4,08	3,13	3,67	2.3 Aftësia finance e komunës për hartimin e PU / 35%	0,86	4,42	3,37
	2,33		2,33	2.4 Kapaciteti i komunës për rrëzimin e objekteve të paligjshme / 23%	0,26	2,00	

Tregues 2.1: Aftësia financiare e komunës për implementim të PU

Ky tregues tregon sa prej shpenzimeve të plota të komunës janë të synuar për shpenzime kapitale dhe fitohet si përpjesëtim i shpenzimeve kapitale mbi shpenzimet e plota. Sa më i madh përpjesëtimi, aq më e madhe nota e treguesit.

Ky tregues bashkë me tjetrin, nëpërmjet shpenzimeve kapitale jep indikacion sa është aftësia financiare e komunave të zbatojnë PU. Faktori i peshës së këtij treguesi është 21%.

Vlera mesatare e këtij treguesi është 0,21 në vitin 2010. Nota mesatare e këtij treguesi në vitin 2010 është 2,83 dhe shënon rritje për dallim nga 2009 (2,67) por është më e vogël nga nota mesatare e këtij treguesi në vitin 2008 (3,08).

Praktikisht, kjo do të thotë që komunat e analizuar edhe në vitin 2010, njësoj sikur në 2008 dhe 2009, kanë shfrytëzuar vetëm 20% të buxheteve të plota për investime kapitale, ndërsa pjesa tjetër shpenzohet për shpenzimet aktuale dhe shpenzime për rroga dhe kontribute.

Tregues 2.2: Shpenzime kapitale në komunën për banorë

Ky tregues jep vlerësim për shumën e investimeve kapitale për banor në komunën. Fitohet si përpjesëtim i shpenzimeve të plota kapitale dhe numrin e banorëve në komunën. Sa më i madh përpjesëtimi, aq më e madhe nota e treguesit. Faktori i peshës së këtij treguesi është 21%.

Vlera mesatare e këtij treguesi është rritur për dallim nga viti 2008 (2.039) dhe 2009 (1.639), dhe në 2010 paraqet 2440 denarë/banor.

Notat mesatare përkatëse për këtë tregues për gjitha komunat e analizuar janë 3,92 (2008), 3,58 (2009) dhe 3,67 (2010).

Ndonëse vlera mesatare e treguesit në vitin 2010 shënon rritje për 48% në krahasim me vitin 2009, sërish nota mesatare e indeksit shënon rritje prej vetëm 2,5%. Kjo do të thotë që ka renditje të parregullt të madhësisë së mjeteve të shpenzuara për investime kapitale mes komunave të analizuar. Shkaku i dytë është kufiri i vlerës së treguesit që e caktojnë madhësinë e notës së treguesit. Numri i rritur i investimeve mbi pjesën e sipërme të kufirit për vlera të larta është arsye për përpjesëtimin e pabarabartë të rritjes së vlerës së mesme të treguesit dhe notës përkatëse mesatare në vitin 2010.

Tregues 2.3: Aftësia finance e komunës për hartimin e PU

Ky tregues tregon sa komunat pavarësisht financojnë hartimin e PU. Treguesi kalkulohet nëpërmjet përpjesëtimin të shumës së mjeteve vetjake që komuna ka shpenzuar për financim të hartimit të PU dhe shpenzimet e plota të shpenzuara për financim të hartimit të PU. Faktori i peshës së këtij treguesi është 35%.

Vlera e këtij treguesi është rritur për 0,66 (2009) në 0,86 më 2010. Notat mesatare përkatëse për këtë tregues janë 4,08 (2008), 3,67 (2009) dhe 4,42 në vitin 2010.

Kjo rritje e vlerës mesatare të treguesit për 30% dhe notës përkatëse mesatare për 20% në vitin 2010 për dallim nga viti 2009, nënkupton që komunat ende më tepër kanë vazhduar vetë të financojnë hartimin e dokumentacionit urbanistik. Praktikisht, kjo do të thotë se komunat e analizuar në pjesën më të madhe, rreth 90%, vetë financojnë hartimin e PU-ve.

Kjo nuk do të thotë se komunat kanë kapacitete të mjaftueshme financiare në tërësi të përgjigjen detyrës për hartimin e planeve. Shpeshherë, procedurat e ngadalshme për sjelljen e planeve urbanistike rezultojnë me mosrealizimin e tërësishëm të mjeteve të parashikuara në buxhetin komunal për këtë qëllim.

Gjithashtu, praktika ekzistuese ku firmat e licencuara për hartimin e PU shkruajnë dokumentet në baza që nuk përputhen me gjendjen faktike, shpie drejt **mospërdorimit të planeve të reja të hartuara në afat më të gjatë dhe imponon nevojën e azhurnimit të tyre të vazhdueshëm, dhe mund të shkakton mungesë kronike të mjeteve për hartimin e dokumentacioneve urbanistike në buxhetet komunale.**

Tregues 2.4: Kapaciteti i komunës për rrëzimin e objekteve të paligjshme

Treguesi jep vlerësim sa pjesë të mjeteve të parashikuara për rrëzimin e objekteve të paligjshme janë realizuar. Sa më i madh përpjesëtimi, aq më e madhe nota e treguesit. Faktori i peshës së këtij treguesi është 23%.

Vlera e këtij treguesi është ulur prej 0,38 në 2008 dhe 0,34 më 2009 në 0,26 në vitin 2010. Nota mesatare përkatëse e këtij treguesi në vitin 2010 është ulur në 2,00, për dallim nga dy vitet paraprake të analizuar - 2,33 (2008 dhe 2009).

Edhe gjatë vitit 2010, njësoj si dy vitet paraprake, ndonëse kanë qenë parashikuar mjete të vogla për realizimin e vendimeve ekzekutive gjatë vitit 2010, komunat e analizuara kanë realizuar vetëm rreth 20% të mjeteve të parashikuara për rrëzimin e objekteve të paligjshme. Si arsye kryesore përmenden pritjet që do të miratohet ligji¹¹ me të cilin do të rregullohet statusi i objekteve të paligjshme.

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Duhet me tepër mjete financiare për hartimin e planeve të reja urbanistike.
- Të shpejtohen procedurat për sjelljen e planeve urbanistike, me atë të mundësohet përdorimi maksimal i mjeteve të parashikuara në buxhetin komunal për këtë qëllim.
- Nevojitet bashkëpunim më i ngushtë mes Ministrisë për Transport dhe Lidhje, komunave dhe kadastrës për shqyrtim të situatës së planifikuar të terrenit (komunës) të përfshirë me PUD dhe PUP, me situatën ekzistuese edhe përputhjen e tyre.

3.4. Nën-indeks i performancave të shërbimeve komunale në urbanizmin

Ky nën-indeks përfshin tregues që kanë të bëjnë me performancat e shërbimeve që ofrojnë komunat në pjesën e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik.

Faktori i peshës së këtij nën-indeksi është 24/100, d.m.th., ky nën-indeks merr pjesë me peshë prej 24% në vlerën e plotë të IPDU.

Vlera e këtij nën-indeksi dhe notat mesatare të treguesve që e formojnë për 2008, 2009 dhe 2010 janë shfaqur në tabelën, ndërsa më poshtë është dhënë përshkrim i hollësishëm i secilit prej treguesve. Vlera mesatare e këtij nën-indeksi në 2010 është ulur në 3,10 në krahasim me vitet paraprake të analizuara - 3,13 (2008) dhe 3,18 (2009).

¹¹ Kjo rregullore ligjore është sjellë në mars 2011: Ligji për administrimin e objekteve të paligjshme (Gaz. Zyrtare e RM-së nr. 23/11) dhe Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për administrimin e objekteve të paligjshme (Gaz. Zyrtare e RM-së nr. 54/11)

2008		2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010		
NI 3	Nota mesatare	NI 3	Nota mesatare		Vlera mesatare	Nota mesatare	NI 3
	2,08		2,08	3.1 Mbulimi me PGJU, PUD, PU për fshat dhe PU jashtë vendbanimeve në territorin e komunës / 29%	0,07	2,08	
	5,00		5,00	3.2 Efikasiteti i lëshimit të Ekstraktit për PU/ 9%	0,99	5,00	
3,13	4,25	3,18	4,83	3.3 Efikasiteti i lëshimit të Vendimit për Kushte Lokacioni / 12%	0,87	4,33	3,10
	4,42		4,50	3.4 Efikasiteti i lëshimit të Aprovimeve për ndërtim / 12%	0,88	4,42	
	4,33		4,33	3.5 Efikasiteti i lëshimit të Aprovimit për përdorim / 12%	0,76	3,92	
	1,83		1,58	3.6 Performanca të inspektoratit urbanistik dhe ndërtimor / 15%	0,25	1,75	
	2,58		2,67	3.7 Inovacioni në implementimin e ingjierencave / 12%	2,75	2,75	

*Tregues 3.1: Mbulimi me PGJU, PUD, PU për fshatrat dhe PU jashtë
vendbanimeve në territorin e komunës*

Ky tregues tregon sa pjesë e territorit të komunave të analizuar është mbuluar me plane urbanistike në vitin aktual. Faktori i peshës së këtij treguesi është 29%.

Nota mesatare përkatëse për këtë tregues edhe në vitin 2010 është e ngjashme me dy vitet paraprakisht të analizuar.

Ndonëse ka rritje të investimit vetjak në përpilimin e dokumentacionit urbanistik gjatë viteve të analizuar, komunat e analizuar ende kanë nevoja të dukshme për rritje të sipërfaqes së përfshirë me PU-të.

Tregues 3.2: Efikasiteti i lëshimit të Ekstraktit për PU

Efikasiteti i komunave të analizuar për lëshimin e Ekstraktit nga PU matet me anë të përpjesëtimin të Ekstrakteve të lëshuara dhe kërkesave të dorëzuara. Faktori i peshës së këtij treguesi është 9%.

Njësoj sikur në dy vitet paraprake të analizuar (2008 dhe 2009), ky tregues edhe në vitin 2010 ka vlerë e cila paraqet 0,99. Nota mesatare përkatëse për këtë tregues është 5,00 e ngjashme me 2008 dhe 2009.

Komunat e analizuar mbajnë ende gati 100% efikasitet në lëshimin e Ekstrakteve nga PU.

Tregues 3.3: Efikasiteti i lëshimit të Vendimit për Kushte Lokacioni

Efikasiteti i komunave të analizuar për lëshimin e Vendimeve për kushte lokacioni matet me anë të përpjesëtimit të Vendimeve të lëshuara dhe kërkesave të dorëzuara. Faktori i peshës së këtij treguesi është 12%.

Vlera e këtij treguesi në vitin 2010 është 0,87 dhe shënon ulje për dallim nga 2009 (0,94), por është më e madhe se 2008 (0,83).

Nota mesatare përkatëse për këtë tregues është 2,33 për vitin 2010, 4,83 (2009) dhe 4,25 (2008).

Komunat e analizuar – ndonëse ka ulje – edhe në vitin 2010 kanë mbajtur nivel të lartë prej 87% të efikasitetit në lëshimin e Vendimeve për kushte lokacioni.

Tregues 3.4: Efikasiteti i lëshimit të Aprovimeve për ndërtim

Efikasiteti i komunave të analizuar në lëshimin e Aprovimeve për ndërtim shihet nga përpjesëtimi i numrit të kërkesave të dorëzuara dhe numrit i aprovimeve. Faktori i peshës së këtij treguesi është 12%.

Vlera e këtij treguesi është rritur prej 0,86 në 2008 dhe 0,87 më 2009 në 0,88 në vitin 2010.

Nota mesatare përkatëse për këtë tregues në vitin 2010 është ulur në 4,42 për dallim nga viti 2009 (4,50) dhe ka arritur vlerën që ka pasur treguesi në vitin 2008.

Efikasiteti i lartë i lëshimit të Aprovimeve për ndërtim prej 90% është mbajtur edhe në vitin 2010. Vlera mesatare e rritur e treguesit dhe njëherë ulja e notës mesatare të treguesit do të thotë që komunat e analizuar kanë orar më të barazuar të vlerave sesa vlera e mesme.

Tregues 3.5: Efikasiteti i lëshimit të Aprovimit për përdorim

Efikasiteti i komunave të analizuar për lëshimin e Aprovimeve për përdorim matet me anë të përpjesëtimit të Aprovimeve të lëshuara dhe kërkesave të dorëzuara. Faktori i peshës së këtij treguesi është 12%.

Vlera e këtij treguesi është ulur prej 0,86 në 2008 dhe 0,84 në 2009 në 0,76 në vitin 2010.

Nota mesatare përkatëse për këtë tregues është njësoj e ulur prej 4,33 (2008 dhe 2009) në 3,92 në vitin 2010.

Ky është një prej treguesve që shënon ulje për dallim nga dy vitet paraprake si rezultat i numrit të zvogëluar të aprovimeve të lëshuara për përdorim në disa pjesë të komunave të analizuar. Ndonëse ka ulje, sërish lëshimi i Aprovimeve për përdorim ende ka përqindje të madhe të efikasitetit me 78%.

Tregues 3.6: Performanca të inspektoratit urbanistik dhe ndërtimor

Përpjesëtimi mes Vendimeve të realizuara të objekteve të paligjshme dhe numrit të Vendimeve të marra për rrëzimin e objekteve të paligjshme tregon si komunat e analizuar trajtojnë objektet e paligjshme. Faktori i peshës së këtij treguesi është 15%.

Vlera mesatare e këtij treguesi në vitin 2010 është rritur për 0,25 për dallim nga 2009 (0,19), por është më e vogël se 2008 (0,27).

Nota mesatare përkatëse për këtë tregues është 1,75 në vitin 2010a, 1,58 (2009) dhe 1,83 (2008).

Në komunat e analizuar tendenca e performancës së dobët për realizimin e Vendimeve për Rrëzimin e Objekteve të Paligjshme vazhdoi edhe në vitin 2010 me rreth 25% të vendimeve të realizuara. Gjithashtu, 1/3 e komunave të analizuar ende nuk kanë inspektor zyrtar komunal urbanistik

Tregues 3.7: Inovacioni në implementimin e ingjercave

Sa komunat e analizuar janë inovative në implementimin e ingjercave tregon ky tregues mes përdorimit të internetit dhe GIS teknologjisë në zbatimin e ingjercave, si dhe me posedimin e resurseve përkatëse njerëzore që mund të përdorin teknologjitë e reja. Faktori i peshës së këtij treguesi është 12%.

Vlera mesatare e këtij treguesi është njësoj me vlerën mesatare të notës së treguesit në vitin 2010 shënon rritjen e vlerës në 2,75 për dallim nga 2,58 në 2008 dhe 2,67 në 2009.

Praktikisht, kjo do të thotë se komunat e analizuar tre vite me rend kanë rritur vlerën e treguesit për inovacion në implementimin e ingjercave, por ende nuk kanë arritur kapacitete të rëndësishme për implementim të ingjercës me përdorimin e arritjeve të reja teknike.

REKOMANDIME nga sesionet punese me përfaqësues të administratës komunale:

- Për të zmadhuar efikasitetin e komunave për dhënien e shërbimeve të ndryshme administrative, duhet të rritet mbulimi me plane urbanistike.
- Për shkak të natyrës së ndërlikuar dhe nevojës së angazhimit të mjeteve të mëdha – harduer dhe softuer, si dhe trajnime të specializuara për të punësuarit, të përpilohet një sistem i përbashkët i cili do të zbatohet në gjitha komunat me mbështetje të pushtetit qendror – zgjedhje e standardizuar.

3.5. Nën-indeksi i transparencës dhe llogaridhënies në pjesën e urbanizimit

Ky nën-indeks ka të bëjë me transparencën e komunave gjatë zbatimit të ingjencës urbanizëm dhe planifikim urbanistik. Faktori i peshës së këtij nën-indeksi është 17/100, d.m.th., ky nën-indeks merr pjesë me peshë prej 17% në vlerën e plotë të IPDU.

Vlera e këtij nën-indeksi dhe notat mesatare të treguesve që e formojnë për 2008, 2009 dhe 2010 janë shfaqur në tabelën, ndërsa më poshtë është dhënë përshkrim i hollësishëm i secilit prej treguesve. Vlera mesatare e këtij treguesi është e njëjtë me vlerën e notës së treguesit dhe në vitin 2010 shënon rritje të madhe të vlerës prej 20% për dallim nga vitet paraprake të analizuar - 3,42 (2008 dhe 2009). Kjo rritje më tepër ndikon mbi rritjen e plotë të IPDU në vitin 2010.

2008		2009		TREGUES / faktori i peshës (%)	2010		
NI 4	Nota mesatare	NI 4	Nota mesatare		Vlera mesatare	Nota mesatare	NI 4
	3,08		3,17	4.1 Shkalla e përfshirjes së qytetarëve në çështje për planifikim hapësinor dhe urbanistik me rëndësi lokale / 39%	4,00	4,00	4,10
3,42		3,42		4.2 Llogaridhënia në punë / 31%	4,25	4,25	
	3,42		3,42	4.3 Gatishmëria e informatave me karakter publik / 30%	4,08	4,08	

Tregues 4.1: Shkalla e përfshirjes së qytetarëve në çështje për planifikim hapësinor dhe urbanistik me rëndësi lokale

Ky tregues është caktuar nëpërmjet mënyrave në të cilat komunat e analizuar grumbullojnë informatat kthyesë nga qytetarët dhe format e organizuara të pjesëmarrjes qytetare në procedurat për sjelljen e PU. Faktori i peshës së këtij treguesi është 39%.

Vlera mesatare e këtij treguesi është e njëjtë me vlerën mesatare të notës së treguesit në vitin 2010 dhe shënon rritjen e vlerës në 26% (4,00) për dallim nga 2009 (3,17).

Nota mesatare katër e këtij treguesi do të thotë që komunat e analizuar dukshëm kanë përmirësuar sistemin e grumbullimit të informatave kthyesë nga qytetarët dhe format e organizuara të pjesëmarrjes qytetare në procedurat për sjelljen e PU.

Tregues 4.2: Llogaridhënia në punë

Treguesi për llogaridhënie në punën e komunave të analizuar në fushën e urbanizmit matet me mënyrat e informimit të qytetarëve për çështjet nga fusha e urbanizmit dhe planifikimit urbanistik. Faktori i peshës së këtij treguesi është 31%.

Vlera mesatare e këtij treguesi është e njëjtë me vlerën mesatare të notës së treguesit në vitin 2010 dhe shënon rritjen e vlerës në 13% (4,25) për dallim nga 3,75 në 2009.

Komunat e analizuar përveç që kanë përmirësuar sistemin për grumbullimin e informatave kthyesë nga qytetarët, kanë rritur edhe nivelin e llogaridhënies në punë në fushën e urbanizmit.

Tregues 4.3: Gatishmëria e informatave me karakter publik

Ky tregues mat transparencën e komunës me anë të kërkesave të përgjigjur për qasje në informata me karakter publik. Faktori i peshës së këtij treguesi është 0,31.

Vlera mesatare e këtij treguesi është e njëjtë me vlerën mesatare të notës së treguesit në vitin 2010 dhe shënon rritjen e vlerës në 19% (4,08) për dallim nga dy vitet paraprake të analizuar, a 2008 dhe 2009 - 3,42.

Praktikisht, nota prej 4,08 në shkallë deri 5 do të thotë se komunat e analizuar janë mjaft transparente për qasje në informata me karakter publik nga fusha e urbanizmit. Ndonëse vlera e këtij treguesi është e madhe, duhet të theksohet që numri i informatave me karakter publik të kërkuar nga fusha e urbanizmi nuk është i lartë.

REKOMANDIME nga sesionet punëse me përfaqësues të administratës komunale:

- Duhet të sillen rregullore për punë transparente në komunat (projekt për BNJVL në fazën e implementimit).
- Të eliminohet mundësia që individë të keqpërdorin të drejtën e qasjes së lirë në informata me karakter publik, sepse në disa raste duhet që gjithë shërbimi të punojë në një kërkesë, madje edhe disa javë. Kjo posaçërisht ndodh në komunat më të vogla rurale ku nuk ka kapacitet të mjaftueshëm dhe një i punësuar të kryen 3 ose më tepër punë edhe atë në departamente të ndryshme.

Aneks 1: Kriteret për vlerësimin e treguesve fiskalë

Definimi i treguesit	Ndryshoret cilësore dhe sasore	KRITERI dhe NOTA				
		1	2	3	4	5
1.1. Pjesëmarrja e të dalave komunale në totalin e shpenzimit publik në RM për kokë banori	1. Gjithsej të dalat e komunës/banor	< 0,08	0,09 -0,11	0,12 -0,14	0,15 -0,17	> 0,18
	2. Gjithsej shpenzimi publik në RM/banor					
1.2. Pjesëmarrja e të hyrave në buxhetin themelor, krahasuar me total të hyrat	1. Të hyrat e buxhetit themelor të komunës	< 0,30	0,31 -0,35	0,36 -0,40	0,41 -0,45	> 0,46
	2. Gjithsej të hyrat e komunës					
1.3. Niveli i autorizimeve për vendim-marrje vetanake	1. Shuma e të hyrave për të cilat komuna vetë i cakton tarifat	< 0,10	0,11 -0,15	0,16 -0,20	0,21 -0,30	> 0,31
	2. Gjithsej të hyrat e komunës (komplet buxheti)					
1.4. Kontrolli lokal mbi transferet e pushtetit lokal	1. Transferet e buxhetit themelor	< 0,10	0,11 -0,15	0,16 -0,20	0,21 -0,30	> 0,31
	2. Gjithsej transfere					
1.5. Pjesëmarrja e të dalave kapitale në totalin e të dalave	1. Gjithsej të dala kapitale	< 0,10	0,11 -0,15	0,16 -0,20	0,21 -0,30	> 0,31
	2. Gjithsej të dala					
1.6. Pjesëmarrja e mjeteve vetanake në financimin e programeve/fushave (rrugët, arsimi, mbrojtja sociale, mbrojtja kundër zjarrit, komunalet, kultura dhe sporti)	1. Gjithsej të dala sipas fushave/ programeve	< 1,00	1, 01 -1, 30	1,31 -1,50	1,51 -1,90	> 1,91
	2. Gjithsej transfere nga pushteti qendror sipas fushave/ programeve					
2.1. Balansi vjetor financiar (rezerva)	1. Gjithsej të hyra vjetore	< 0,05	0,06 -0,09	0,10 -0,12	0,13 -0,15	> 0,15
	2. Gjithsej të dala vjetore					
2.2. Të dalat kapitale të komunës për kokë banori (dhe krahasimi me RM)	1. Gjithsej të dala kapitale	< 500	500 -1.000	1.000 -1.500	1.500 -2.000	> 2.000
	2. Numri i banorëve në komunë					
2.3. Të dalat lokale sipas artikujve ekonomikë	1. Artikujt e të dalave zhvillimore (46+47+48)	< 0,15	0,16 -0,25	0,26 -0,35	0,35 -0,40	> 0,41
	2. Artikujt operativë-administrativë (40+41+42)					

Definimi i treguesit	Ndryshoret cilësore dhe sasiore	KRITERI dhe NOTA				
		1	2	3	4	5
2.4. Disponueshmëria e të dalave operative	1. Të hyrat vjetore operative (71+72)	< 0,15	0,16 - 0,25	0,26 - 0,35	0,35 - 0,40	> 0,41
	2. Gjithsej të hyrat e komunës					
2.5. Struktura e të hyrave	1. Gjithsej të hyrat	< 1,00	1,01 - 1,25	1,26 - 1,50	1,51 - 1,80	> 1,81
	2. Të hyrat e transfereve dhe donacioneve					
2.6. Të hyrat për banor (krahasimi me RM)	1. Gjithsej të hyrat	< 5.000	5.001 - 7.000	7.001 - 9.000	9.001 - 11.000	> 11.001
	2. Numri i banorëve në komunë					
3.1. Niveli i papunësisë	1. Numri i personave të papunësuar	> 0,61	0,60 - 0,46	0,45 - 0,31	0,30 - 0,16	< 0,15
	2. Numri i popullatës aktive ekonomike					
3.2. Niveli i varfërisë	1. Popullata e varfër (sipas EShS)	0,48		0,392		0,128
	2. Gjithsej popullata					
3.3. Të hyrat për amvisëri	1. Numri i amvisërive	< 5.000	5.000 - 10.000	10.001 - 15.000	15.001 - 20.000	> 20.000
	2. Gjithsej të hyrat mesatare për amvisëri					
4.1. Qasja ndaj informatave për buxhetin dhe llogarinë finale të komunës	1. Informatat për buxhetin dhe llogarinë vjetore janë me qasje publike	Nuk janë të kapshme – 0, deri në 2 mënyra të informimit – 1 pikë, më shumë se 2 mënyra – 2 pikë				
	2. Ekzistojnë procedura zyrtare për mënyrën në të cilën qytetarët njihen me planifikimin dhe realizimin e buxhetit komunal	Nuk ka procedura zyrtare – 0, ka –1 pikë				
	3. Format e pjesëmarrjes së qytetarëve në krijimin e buxhetit komunal	Nuk ka pjesëmarrje – 0, deri në 2 mënyra – 1 pikë, më shumë se 2 mënyra – 2 pikë				
4.2. Llogaridhënia e punës	1. Auditori intern	Nuk janë emëruar auditorë – 0 pikë, janë emëruar – 1, ka auditor dhe procedura – 3 pikë				
	2. Raportet e auditimit të Entit Shtetëror për Auditim publikohen, në nivel lokal në komunë	Jo – 0, Nuk ka pasur auditim –1, Po – 2				
4.3. Qasja ndaj informatave të karakterit publik	1. Numri i kërkesave të përgjegjura për qasje ndaj informatave me karakter publik	Të gjitha janë përgjigjur – 2, nuk ka kërkesa ose përgjigje të pjesërishtme – 1, asnjëra – 0				
	2. Komuna i është nënshtruar EShA 2008/09	Jo – 0, Po – 1				
	3. Qasja ndaj dokumenteve të auditimit të kryer nga Entit Shtetëror për Auditim (EshA)	Ka qasje publike në komunë – 2, nuk ka qasje – 0				

Aneks 2: Kriteret për vlerësimin e treguesve të arsimit

TREGUESI	Niveli/nota 5	Niveli/nota 4	Niveli/nota 3	Niveli/nota 2	Niveli/nota 1
1.1. Komuna merr pjesë aktive në punën e këshillave shkollorë	Janë emëruar përfaqësues në të gjitha këshillat shkollorë; raportohet për çdo mbledhje ose kohë pas kohe	Janë emëruar përfaqësues në 41-80% të këshillave shkollorë; raportohet për çdo mbledhje ose kohë pas kohe	Janë emëruar përfaqësues në 41-60% të këshillave shkollorë; raportohet për çdo mbledhje ose kohë pas kohe	Janë emëruar përfaqësues në 21-41% të këshillave shkollorë; raportohet për çdo mbledhje ose kohë pas kohe	Janë emëruar përfaqësues në më pak se 20 % të këshillave shkollorë; nuk raportohet për çdo mbledhje ose kohë pas kohe
1.2. Komuna ndërmerr dhe realizon nisma për hapjen e shkollave të reja dhe mbylljen e shkollave ekzistuese	Është hartuar një ose më tepër elaborate dhe është realizuar të paktën një nismë	Është hartuar një ose më tepër elaborate, është pranuar nga MASH dhe nisma është dhanë për vendim-marrje në Këshillin komunal	Është bërë të paktën një elaborat dhe nisma është dërguar në MASH, ku pritet vendim-marrja	Nisma për ndryshimin e rrjetit është në fazë të përpunimit, por nuk është dërguar në MASH	Nuk janë bërë elaboratet, as nismat për ndryshime në rrjet
1.3. Komuna i respekton ligjet dhe politikat e arsimit themelor	Mos-ekzistimi i masave të shqiptuara gjatë mbikëqyrjes së MASH-it; komunikimi me Inspektoratin e arsimit (ISHA) është i rregullt	Janë shqiptuar masa dhe nisma për ushtrimin e përgjithshëm të ingjercave, komunikimi me Isha është i rregullt	Janë shqiptuar urdhra për mangësitë materiale dhe procedurale, komunikimi me ISHA është i rregullt	Janë shqiptuar urdhra për ligjshmërinë e vendimeve, kurse komunikimi me ISHA nuk është i rregullt	Është shqiptuar masa për marrjen e ingjercës nga MASH; nuk ekziston komunikim me ISHA
1.4. Komuna mban dokumentacion të rregullt për shkollat e saj, sipas rregullatës ligjore	Përveç regjistrave të obligueshme, mbahen edhe data-baza dhe regjistra plotësuese	Mbahen regjistrat e obligueshme ligjore, mblidhen edhe të dhëna tjera që nuk janë sistemuar	Mbahen regjistrat e obligueshme me ligj dhe në formë të sistemuar	Mbahen regjistrat e obligueshme me ligj, por jo në formë të sistemuar	Komuna nuk i mban regjistrat e shkollave që parashihen me ligj
1.5. Komuna e ka ndërmarrë pronësinë mbi objektet shkollorë	Mbi 81%	61 – 80%	41 – 60%	21 – 40%	Më pak se 20 %
2.1. Raporti mes totalit të mjeteve të shpenzuara për arsim dhe mjeteve të fituara me dotacionet e pushtetit qendror	>111%	101 – 110%	90,1 – 100%	81 – 90%	<80%

TREGUESI	Niveli/nota 5	Niveli/nota 4	Niveli/nota 3	Niveli/nota 2	Niveli/nota 1
2.2 Pjesëmarrja e mjeteve komunale në totalin e shpenzimeve për arsim	>30,1%	10,1 – 30,0 %	3,1 – 10%	0,1 – 3%	0%
2.3. Të dalat kapitale të dedikuara për arsim	>10,1%	7,01 – 10%	3,01 – 7%	0,1 – 3%	0%
2.4. Shuma e dotacioneve kapitale për arsim, të fituara në nivel qendror, në emër dhe dispozicion të shkollës	>1.000	600 – 999	300 – 599	1 – 299	0
2.5. Kuadri plotësues mësimdhënës që financohet nga komuna	>20	10 – 19	2 – 9	1	0
2.6. Menaxhmenti efektiv financiar i sistemit arsimor lokal	<p>Për çdo kriter të cekur, fitohet një pikë nëse është përmbushur kriteri:</p> <ol style="list-style-type: none"> Vendimi i Këshillit komunal për masat dhe kriteret e ndarjes së mjeteve mes shkollave në komunë; Janë krijuar procedura lokale për rregullimin e punës buxhetore dhe planifikimit të shkollave; Komuna e harton analizën e gjendjes financiare dhe nevojat e shkollave, të hartuar në bazë të treguesve organizativë, financiarë dhe tjerë; Komuna harton elaborate për racionalizimin e shpenzimeve në shkolla dhe transferet në kohën e paraparë për transferimin e mjeteve financiare tek shkollat. 				
3.1. Shkollat pajisen drejt harmonizimit me Normativat dhe standardet e hapësirës dhe pajisjes	Njohja me normat, analizat e realizuara dhe mjetet plotësuese që janë investuar	Njohja me normat, analizat e realizuara ose mjetet plotësuese që janë investuar për mjetet ndihmëse mësimore	Nuk ekziston njohja me normat, nuk janë kryer incizime dhe analiza, por janë investuar mjete për mjetet ndihmëse mësimore	Nuk ekziston njohja me normat, por janë kryer incizime dhe analiza. Nuk janë investuar mjete për mjetet ndihmëse mësimore	Nuk ekziston njohja me normat, nuk janë kryer incizime dhe analiza. Nuk janë investuar mjete për mjetet ndihmëse mësimore
3.2. Efektiviteti në sigurimin e transportit dhe ngrohjes falas për nxënësit	Furnizimet publike kryhen në nivel lokal dhe nuk ka pasur asnjë vonesë në sigurimin e shërbimit, as ndërprerje të mësimdhënies	Furnizimet publike kryhen në nivel lokal dhe ka pasur vonesë në sigurimin e shërbimit për shkak të vonesës së realizuesit ose për shkak të pengesave procedurale. Niveli/nota pa ndërprerje të mësimdhënies	Furnizimet publike kryhen në nivel lokal dhe ka pasur vonesë në sigurimin e shërbimit për shkak të vonesës së shpalljes së procedurës tenderuese. Niveli/nota pa ndërprerje të mësimdhënies	Furnizimet publike kryhen në nivel lokal, me vonesë të shërbimeve për arsye të ndryshme. Niveli/nota pa ndërprerje të mësimdhënies	Furnizimet publike nuk kryhen në nivel lokal, me vonesë të shërbimeve për arsye të ndryshme. Niveli/nota me ndërprerje të mësimdhënies

TREGUESI	Niveli/nota 5	Niveli/nota 4	Niveli/nota 3	Niveli/nota 2	Niveli/nota 1
3.3. Kapaciteti organizativ për menaxhim me sistemin arsimor	Të paktën një person punon ekskluzivisht në fushën e arsimit; ekziston inspektori lokal për arsim; aplikohen më shumë se tre mënyra të komunikimit me shkollat, përfshirë edhe vizitat personale	Është punësuar personi që pjesërisht punon në fushën e arsimit; ekziston inspektori lokal për arsim; aplikohen dy mënyra të komunikimit me shkollat	Është punësuar personi që pjesërisht punon në fushën e arsimit; nuk ka inspektor lokal për arsim; aplikohen deri në dy mënyra të komunikimit me shkollat	Nuk ka person me obligime të punës në arsim; nuk ka inspektor lokal për arsim, por ka komunikim direkt me shkollat për planet financiare	Nuk ka person me obligime të punës në arsim; nuk ka inspektor lokal për arsim, shkollat nuk vizitohen personalisht
3.4. Qasja strategjike në menaxhimin me sistemin dhe shërbimet lokale arsimore	Ka strategji për arsim, projekte të buxhetuara; vetë-vlerësimi i shkollave përfshihet në planifikimin strategjik	Ka strategji, por nuk ka projekte të buxhetuara; vetë-vlerësimi nuk merret parasysh	Ka strategji, por si pjesë e strategjisë për Zhvillimit ekonomik lokal (ZHEL). Ka projekte të buxhetuara, por rezultatet e vetë-vlerësimit nuk merren parasysh	Strategjia për arsim është në fazë përgatitore. Rezultatet e vetë-vlerësimit nuk merret parasysh	Nuk ka strategji, vetë-vlerësimi nuk merret parasysh gjatë planifikimit strategjik
4.1. Transparenca dhe llogaridhënia e punës së komunës në fushën e arsimit	> 4 mënyra për informimin e qytetarëve; organizohen takime me Këshillin shkollor; organizohen takime me shoqatat e qytetarëve	> 4 mënyra për informimin e qytetarëve; organizohen takime me Këshillin shkollor; nuk organizohen takime me shoqatat e qytetarëve	< 3 mënyra për informimin e qytetarëve; nuk organizohen takime me Këshillin shkollor; organizohen takime me shoqatat e qytetarëve	Qytetarët informohen në masë të kufizuar për çështjet e arsimit; nuk organizohen takime me Këshillin shkollor; nuk organizohen takime me shoqatat e qytetarëve	Qytetarët nuk informohen për çështjet e arsimit; nuk organizohen takime me Këshillin shkollor; nuk organizohen takime me shoqatat e qytetarëve
4.2. Llogaridhënia e punës dhe qasja ndaj informatave me karakter publik	Arsimi përfaqësohet në raportet dhe materialet informative; raportet financiare të shkollave publikohen në gazetën zyrtare; informatat publike mbi arsimin publikohen në ueb-faqen e komunës; raportet e vetë-vlerësimit publikohen në ueb-faqen e komunës	Arsimi përfaqësohet në raportet dhe materialet informative; raportet financiare të shkollave publikohen në gazetën zyrtare; informatat publike mbi arsimin publikohen në ueb-faqen e komunës; raportet e vetë-vlerësimit nuk publikohen në ueb-faqen e komunës	Arsimi përfaqësohet pjesërisht në raportet dhe materialet informative; raportet financiare të shkollave publikohen në gazetën zyrtare; informatat publike mbi arsimin nuk publikohen në ueb-faqen e komunës; raportet e vetë-vlerësimit nuk publikohen në ueb-faqen e komunës	Arsimi nuk përfaqësohet në raportet dhe materialet informative; raportet financiare të shkollave publikohen në gazetën zyrtare; informatat publike mbi arsimin nuk publikohen në ueb-faqen e komunës; raportet e vetë-vlerësimit nuk publikohen në ueb-faqen e komunës	Arsimi nuk përfaqësohet në raportet dhe materialet informative; raportet financiare të shkollave nuk publikohen në gazetën zyrtare; informatat publike mbi arsimin nuk publikohen në ueb-faqen e komunës; raportet e vetë-vlerësimit nuk publikohen në ueb-faqen e komunës

Aneks 3: Kriteret për vlerësimin e treguesve të urbanizmit

Definimi i treguesve	Të dhënat sasiore dhe cilësore	KRITERI dhe NOTA				
		1	2	3	4	5
1.1. Bashkëpunimi mes komunës dhe pushtetit qendror	1. Numri i pëlqimeve të pranuar nga ministritë 2. Numri i pëlqimeve të kërkuara nga ministritë	< 0,2	0,2-0,4	0,4-0,6	0,6-0,8	> 0,8
1.2. Liria e realizimit të injerencave	1. Notat e udhëheqësve të sektorëve/ seksioneve të urbanizmit dhe kryetarëve të komunave	< 0,2	0,2-0,4	0,4-0,6	0,6-0,8	> 0,8
2.1. Aftësia financiare e komunës për implementimin e planeve urbane	1. Gjithsej të dala kapitale 2. Gjithsej të dala	< 0,10	0,11 -0,15	0,16 -0,2	0,21 -0,3	>0,31
2.2. Shpenzimet kapitale të komunës për kokë banori	1. Gjithsej të dala kapitale 2. Numri i banorëve në komunë	<500	500 -1000	1000 -1500	1500 -2000	>2000
2.3. Aftësia financiare e komunës për hartimin e planeve urbane	1. Shuma e mjeteve vetanake që komuna i ka shpenzuar për financimin e hartimit të planeve urbane (në denarë) 2. Gjithsej mjete të shpenzuara për financimin e hartimit të planeve urbane (në denarë)	< 0,2	0,2-0,4	0,4-0,6	0,6-0,8	> 0,8
2.4. Kapaciteti i komunës për shembjen e objekteve të ndërtuara pa leje	1. Shuma e mjeteve të realizuara për shembjen e objekteve të ndërtuara pa leje (në denarë) 2. Shuma e mjeteve të parapara për shembjen e objekteve të ndërtuara pa leje (në denarë)	< 0,2	0,2-0,4	0,4-0,6	0,6-0,8	> 0,8
3.1. Mbulimi i komunës me PGJU, PDU, plan urban për fshatra dhe planet për vendet jashtë lagjeve të banuara	1. Sipërfaqja e komunës që mbulohet me plan urban (ha) 2. Gjithsej sipërfaqja e komunës (ha)	< 0,02	0,02 -0,04	0,04- 0,08	0,08 -0,1	> 0,1
3.2. Efikasiteti i lëshimit të ekstrakteve të planeve urbane	1. Numri i ekstrakteve të lëshuara të planit urban (PU) 2. Numri i kërkesave të parashtruara për ekstrakt të PU	< 0,3	0,3-0,5	0,5-0,7	0,7-0,9	> 0,9
3.3. Efikasiteti i lëshimit të vendimit për kushtet e lokacionit	1. Numri i vendimeve të lëshuara për kushtet e lokacionit 2. Numri i kërkesave të parashtruara për kushtet e lokacionit	< 0,3	0,3-0,5	0,5-0,7	0,7-0,9	> 0,9

Definimi i treguesve	Të dhënat sasiore dhe cilësore	KRITERI dhe NOTA				
		1	2	3	4	5
3.4. Efikasiteti i lëshimit të lejes për ndërtim	1. Numri i lejeve të lëshuara për ndërtim	< 0,3	0,3-0,5	0,5-0,7	0,7-0,9	> 0,9
	2. Numri i kërkesave të parashtruara për leje ndërtimi					
3.5 Efikasiteti i lëshimit të lejes për shfrytëzim	1. Numri i lejeve të lëshuara për shfrytëzim	< 0,3	0,3-0,5	0,5-0,7	0,7-0,9	> 0,9
	2. Numri i kërkesave të parashtruara për leje për shfrytëzim					
3.6 Performanset e inspektionit urbanistik dhe ndërtimor	1. Numri i vendimeve të realizuara për shembjen e objekteve të ndërtuara pa leje	< 0,3	0,3-0,5	0,5-0,7	0,7-0,9	> 0,9
	2. Numri i vendimeve të miratuara për shembjen e objekteve të ndërtuara pa leje					
3.7 Inovacioni gjatë zbatimit të ingjerecave	1. Formularët e fushës së urbanizmit jepen në internet	1.(jo=1; po=2) 2. (jo =0; po =1) 3. (jo =0; po 2 = 1; >2=2) 1+2+3				
	2. Komuna posedon kompjuterët me softuer të licencuar dhe instaluar për GIS					
	3. Komuna ka të punësuar që kanë njohuri për krijimin e bazave të të dhënave dhe prezantimit grafik me GIS softuer					
4.1 Niveli i përfshirjes së qytetarëve në çështjet e planifikimit hapësinor dhe planifikimit urban me karakter lokal	1. Numri i mënyrave për mbledhjen e informatave kthyesë nga qytetarët	1.(nuk ka edhe deri në 2 = 1; >2=2) 2. (jo=0; deri në 2 = 1; >2=3) 1+2				
	2. Numri i formave të organizuara të pjesëmarrjes së qytetarëve në procedurat e miratimit të PU					
4.2 Llogaridhënia për punën	1. Numri i mënyrave për informimin e qytetarëve për çështjet e fushës së urbanizmit	nuk ka =1; deri në 2=1; 3=3; 4=4; 5=5				
4.3 Qasja ndaj informatave të karakterit publik	1. Numri i kërkesave të përgjigjura për qasje ndaj informatave me karakter publik	1.(të gjitha-3, nuk ka kërkesa/pjesërisht -2, asnjë -1) 2.(të gjitha -2, nuk ka kërkesa/pjesërisht -1, asnjë -0) 1+2				
	2. Numri i ankesave të përgjigjura për qasje ndaj informatave me karakter publik					

Aneksi 4: Notat përmbledhëse të partner komunave të ndara në fusha

Komuna Kumanovë		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Kumanovë	RM	Kumanovë	RM	Kumanovë	RM
1. Financa	50%	2,78	2,96	2,85	2,81	2,88	2,99
2. Arsim	25%	3,44	3,39	3,50	3,49	3,43	3,52
3. Urbanizëm	25%	2,90	3,12	3,02	3,05	3,17	3,24
Indeksi i përgjithshëm		2,98	3,11	3,06	3,04	3,09	3,19

Komuna Tetovës		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Tetovë	RM	Tetovë	RM	Tetovë	RM
1. Financa	50%	2,43	2,96	2,21	2,81	2,27	2,99
2. Arsim	25%	3,05	3,39	3,10	3,49	3,74	3,52
3. Urbanizëm	25%	2,99	3,12	3,37	3,05	3,07	3,24
Indeksi i përgjithshëm		2,73	3,11	2,72	3,04	2,84	3,19

Komuna Gostivar		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Gostivar	RM	Gostivar	RM	Gostivar	RM
1. Financa	50%	2,40	2,96	2,31	2,81	2,63	2,99
2. Arsim	25%	3,49	3,39	3,60	3,49	2,66	3,52
3. Urbanizëm	25%	3,49	3,12	3,35	3,05	3,07	3,24
Indeksi i përgjithshëm		2,95	3,11	2,89	3,04	2,75	3,19

Komuna Karposh		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Karposh	RM	Karposh	RM	Karposh	RM
1. Financa	50%	4,26	2,96	3,91	2,81	4,26	2,99
2. Arsim	25%	3,48	3,39	3,65	3,49	3,18	3,52
3. Urbanizëm	25%	3,23	3,12	3,51	3,05	3,97	3,24
Indeksi i përgjithshëm		3,81	3,11	3,75	3,04	3,92	3,19

Komuna Strumicë		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Strumicë	RM	Strumicë	RM	Strumicë	RM
1. Financa	50%	3,60	2,96	3,27	2,81	4,18	2,99
2. Arsim	25%	3,60	3,39	3,75	3,49	3,75	3,52
3. Urbanizëm	25%	3,07	3,12	3,32	3,05	3,76	3,24
Indeksi i përgjithshëm		3,47	3,11	3,40	3,04	3,97	3,19

Komuna Veles		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Veles	RM	Veles	RM	Veles	RM
1. Financa	50%	2,85	2,96	2,75	2,81	2,60	2,99
2. Arsim	25%	3,96	3,39	4,01	3,49	3,89	3,52
3. Urbanizëm	25%	3,43	3,12	2,73	3,05	3,16	3,24
Indeksi i përgjithshëm		3,27	3,11	3,06	3,04	3,06	3,19

Komuna Bogovinë		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Bogovinë	RM	Bogovinë	RM	Bogovinë	RM
1. Financa	50%	1,37	2,96	1,60	2,81	1,81	2,99
2. Arsim	25%	2,96	3,39	3,04	3,49	3,82	3,52
3. Urbanizëm	25%	2,37	3,12	2,59	3,05	3,33	3,24
Indeksi i përgjithshëm		2,02	3,11	2,21	3,04	2,69	3,19

Komuna Dibër		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Dibër	RM	Dibër	RM	Dibër	RM
1. Financa	50%	3,14	2,96	2,71	2,81	2,55	2,99
2. Arsim	25%	3,21	3,39	3,06	3,49	3,85	3,52
3. Urbanizëm	25%	3,42	3,12	2,81	3,05	2,68	3,24
Indeksi i përgjithshëm		3,23	3,11	2,82	3,04	2,91	3,19

Komuna Negotinë		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Negotinë	RM	Negotinë	RM	Negotinë	RM
1. Financa	50%	2,75	2,96	2,94	2,81	3,15	2,99
2. Arsim	25%	2,96	3,39	3,16	3,49	3,17	3,52
3. Urbanizëm	25%	2,60	3,12	2,44	3,05	3,26	3,24
Indeksi i përgjithshëm		2,77	3,11	2,87	3,04	3,18	3,19

Komuna Ilinden		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Ilinden	RM	Ilinden	RM	Ilinden	RM
1. Financa	50%	4,19	2,96	3,94	2,81	4,43	2,99
2. Arsim	25%	4,06	3,39	4,13	3,49	4,20	3,52
3. Urbanizëm	25%	3,58	3,12	3,58	3,05	3,63	3,24
Indeksi i përgjithshëm		4,01	3,11	3,90	3,04	4,17	3,19

Komuna Staro Nagoriçanë		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Staro Nagoriçanë	RM	Staro Nagoriçanë	RM	Staro Nagoriçanë	RM
1. Financa	50%	2,69	2,96	2,42	2,81	2,09	2,99
2. Arsim	25%	1,97	3,39	2,58	3,49	2,57	3,52
3. Urbanizëm	25%	2,91	3,12	2,30	3,05	2,39	3,24
Indeksi i përgjithshëm		2,57	3,11	2,43	3,04	2,29	3,19

Komuna Ohër		2008		2009		2010	
Indeksi i performancave	Faktori i peshës	Ohër	RM	Ohër	RM	Ohër	RM
1. Financa	50%	3,75	2,96	3,53	2,81	3,33	2,99
2. Arsim	25%	4,47	3,39	4,33	3,49	4,01	3,52
3. Urbanizëm	25%	3,34	3,12	3,54	3,05	3,36	3,24
Indeksi i përgjithshëm		3,83	3,11	3,73	3,04	3,51	3,19

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN SOCIETY ОПОШТОВЕНО
SOCIETY ОПОШТЕСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА